

การพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์เลิกบุหรี่ในระดับชุมชนท้องถิ่น

ราตรี ปันพินิจ

นายกสมาคมเวชนิทัศน์ (ประเทศไทย)

หัวหน้างาน โสตทัศนศึกษา คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ อาจารย์, ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

๑. บทนำ

การให้การศึกษาเรียนรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มต่างๆ ในการดำเนินงาน ป้องกันและควบคุมการบริโภคยาสูบ จำเป็นที่จะต้องดำเนินการอย่างแพร่หลายและต่อเนื่อง รวมทั้งต้องมุ่งการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นหน่วยสังคมเล็กๆ ในระดับฐานรากของสังคม คือ ครอบครัว ชุมชนและการรวมกลุ่มของปัจเจกในลักษณะต่างๆ และชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวกันในลักษณะต่างๆ ของประชาชน โดยเฉพาะในชนบทและในกลุ่มประชาชนที่ไร้โอกาสในชุมชนเขตเมือง ซึ่งสื่อสำหรับส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานในลักษณะดังกล่าว อาจจะต้องพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างหลากหลาย เนื้อหาในบทนี้จึงเป็นแนวคิดและแนวทางการพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์เลิกบุหรี่ ให้สอดคล้องกับความจำเป็นต่อการดำเนินงานในระดับชุมชนตามท้องถิ่นต่างๆ

๒. บทบาทและความสำคัญของสื่อในการรณรงค์เลิกบุหรี่ในชุมชน

ในการรณรงค์เพื่อป้องกันและควบคุมการบริโภคยาสูบและบุหรี่ ตลอดจนการดำเนินงานทางด้านสุขภาพทั้งในประเทศไทยและในกลุ่มประเทศต่างๆ ทั่วโลกนั้น มีข้อมูลและผลการวิจัยยืนยันให้ทราบได้ว่า มากกว่าร้อยละ ๕๐ ของประชาชนที่เข้าถึงและใช้บริการสุขภาพในระดับต่างๆ นั้น เป็นการให้บริการที่เกินความจำเป็น และปัญหาสุขภาพตลอดจนความเจ็บป่วยของประชาชนส่วนใหญ่ มากกว่าร้อยละ ๕๐ เป็นปัญหาสุขภาพและความเจ็บป่วยจากสาเหตุที่สามารถเรียนรู้และป้องกันตนเองได้

สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ หากสามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดและตัดสินใจอย่างสอดคล้องกับความจำเป็นได้มากขึ้น รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันตนเองและมีแนวปฏิบัติให้ปัจเจก ครอบครัว และชุมชน สามารถมีส่วนร่วมในการป้องกันและดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสมในระดับหนึ่งแล้ว นอกจากจะทำให้สามารถริเริ่มแก้ปัญหาได้มากขึ้นแล้ว ก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาระบบสุขภาพโดยรวมเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นได้ การเพิ่มมาตรการทางด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาการศึกษาเรียนรู้ หรือยุทธศาสตร์ด้าน IEC : Information, Communication, and Education Strategies จึงเป็นมาตรการสำคัญ ซึ่งสื่อต่างๆ เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นต่อยุทธศาสตร์ดำเนินการดังกล่าวให้ ได้ผล [๑][๒]

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในปัจจุบัน เป็นการดำเนินงานในสภาพแวดล้อมของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ขยายตัวอย่างซับซ้อนและมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การดำเนินงานด้านสื่อในระดับสังคมแม้จะได้ผลในการสื่อสารและสร้างกระแสการรับรู้ให้แก่สังคมในวงกว้างได้ แต่ก็ไม่เข้มข้น

เพียงพอต่อการเข้าถึงความจำเป็นของกลุ่มประชาชนที่มีความแตกต่างหลากหลาย อีกทั้งเป็นสื่อที่มุ่งทำงานเพื่อการถ่ายทอดสื่อสารแบบทางเดียว ทำให้การดำเนินงานสุขภาพตลอดจนการรณรงค์เลิกบุหรี่ขาดพลังการมีส่วนร่วมของปัจเจกและชุมชน การพัฒนาสื่อและปฏิบัติการทางสื่อในระดับชุมชนจึงนอกจากจะเป็นการก่อให้เกิดพลังการมีส่วนร่วมของปัจเจกและชุมชนมากขึ้นแล้ว ก็จะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งเสริมพลังปฏิสัมพันธ์จากการถ่ายทอดสื่อสารแบบสองทางของสังคมให้เกิดเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ ผลการวิจัยและการประเมินผลโครงการทางสุขภาพนับแต่การดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานที่ดำเนินการขึ้นในระยะ ๓๐-๔๐ ปีที่ผ่านมา พบว่า การให้สุขศึกษา ตลอดจนกระบวนการทางการศึกษา และการพัฒนาการเรียนรู้ด้านสุขภาพเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน ที่มีส่วนสำคัญต่อการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและเพิ่มพูนความสามารถในการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาทั้งด้านสุขภาพและด้านอื่นๆ ทำให้การแก้ปัญหาและการพัฒนาโดยรวมของสังคมสามารถดำเนินการให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากขึ้น [๓] รวมทั้งเป็นการดำเนินงานด้านที่ภาคประชาชน ชุมชน ตลอดจนการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อทำงานแบบอาสาสมัคร จะสามารถมีส่วนร่วมทางการปฏิบัติได้อย่างดีที่สุด สื่อเป็นเครื่องมือและวิถีปฏิบัติการสำคัญเพื่อดำเนินโครงการสุขศึกษาและให้การศึกษาเรียนรู้ ตลอดจนเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ดังกล่าว จึงมีบทบาทสำคัญทั้งต่อบทบาทโดยตัวสื่อเองโดยตรงและการเป็นปัจจัยส่งเสริมในทางอ้อม ที่สำคัญคือ

๒.๑. บทบาทต่อการเสริมศักยภาพการถ่ายทอดและนำเสนอของแหล่งวิทยาการและสื่อบุคคล

บุคลากรในเครือข่ายวิชาชีพสุขภาพ ตลอดจนภาคส่วนต่างๆ ของสังคมที่มีบทบาทต่อการพัฒนาสุขภาพและสุขภาพะสังคมทั้งโดยตรงและโดยอ้อมนั้น เป็นผู้ซึ่งมีเนื้อหาและความเป็นวิชาการ ที่สามารถแสดงบทบาทในการเป็นสื่อบุคคลและทำหน้าที่อันสำคัญต่อการให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพของปัจเจก ครอบครัว และชุมชน ให้สามารถมีส่วนร่วมในการรณรงค์เลิกบุหรี่ ตลอดจนพัฒนาองค์ประกอบต่างๆ อย่างเป็นองค์รวมให้ระบบสุขภาพมีความเข้มแข็ง ก่อเกิดสังคมสุขภาพะ สร้างสังคมไทยให้ปลอดบุหรี่และเป็นทุนทางสังคมสำหรับนำการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางด้านอื่นๆ อีกต่อไป

สื่อต่างๆ จึงเป็นเครื่องมือและวิธีการสำคัญที่จะช่วยขยายผลจากศักยภาพพื้นฐานที่มีอยู่แล้วในตัวบุคลากรทุกเครือข่ายวิชาชีพสุขภาพ ให้สามารถมีบทบาทผ่านการดำเนินงานถ่ายทอด สื่อสาร และนำเสนอ ในโอกาสต่างๆ อย่างได้ผลและครอบคลุมความจำเป็นได้มากขึ้น เช่น ช่วยให้มีขีดความสามารถสื่อสารและนำเอาความรู้ วิทยาการ และเทคโนโลยีด้านการแพทย์ที่เกี่ยวกับบุหรี่และโทษภัยของบุหรี่ที่ซับซ้อนและยากสำหรับชาวบ้านทั่วไป ให้สามารถสอนและพัฒนาการเรียนรู้แก่คนทั่วไปได้ผลดีขึ้น สามารถร่วมเป็นผู้ให้สุขศึกษาผสมผสานไปกับการทำหน้าที่บริการทางวิชาชีพกับกลุ่มผู้รับบริการสุขภาพได้อย่างตรงกลุ่มเป้าหมาย สามารถเป็นวิทยาการและแหล่งความรู้ นำเสนอและถ่ายทอดให้กลุ่มปัจเจกและชุมชนเข้าถึงความรู้จากบุคลากรซึ่งเป็นแหล่งความรู้ที่ดี ให้เกิดความเข้าใจและตื่นตัวต่อการมีส่วนร่วมในการรณรงค์เลิกบุหรี่อย่างได้ผลมากยิ่งขึ้น เพิ่มโอกาสและเพิ่มขีดความสามารถให้เครือข่ายบุคลากรในเครือข่ายวิชาชีพสุขภาพสาขาต่างๆ ในการร่วมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการปฏิบัติต่อสุขภาพของปัจเจก ครอบครัว และชุมชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีอำนาจในการตัดสินใจด้วยตนเองเท่าทันสถานการณ์และความจำเป็น ซึ่งจะเป็นปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อให้การดำเนินงานสุขภาพชุมชนและการรณรงค์เลิกบุหรี่ในชุมชนระดับต่างๆ ของสังคม ได้ผลดีมากยิ่งขึ้น

๒.๒. บทบาทต่อการเคลื่อนไหวชุมชนและปฏิบัติการเชิงสังคมทางสื่อในชุมชน

นอกจากเป็นเครื่องมือและวิธีการเสริมศักยภาพของแหล่งวิทยากรและสื่อบุคคลแล้ว ตัวสื่อต่างๆเองที่สามารถคิดค้น ผลิต พัฒนา และใช้ปฏิบัติการเพื่อรณรงค์เลิกบุหรีในชุมชนระดับต่างๆ จะช่วยให้มาตรการทางด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาการศึกษาเรียนรู้ หรือยุทธศาสตร์ด้าน IEC : Information, Communication, and Education Strategies สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการได้ โดยมีบทบาทในการสร้างปัจจัยเชิงกระบวนการอันจะนำไปสู่พลังการมีส่วนร่วมทางการปฏิบัติของชุมชนต่อการพัฒนาสุขภาพและการรณรงค์เลิกบุหรีในชุมชนต่อไป ดังนี้

๒.๒.๑. การระดมและก่อให้เกิดวาระความสนใจ

การทำให้ปรากฏและการนำเสนอสื่อในสถานการณ์ต่างๆในชุมชนตลอดจนกลุ่มเป้าหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาเรียนรู้ต่าง ๆ นั้น มีพลังและความสามารถระดมความสนใจ รวมทั้งก่อให้เกิดวาระความสนใจต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์เลิกบุหรีและสิ่งที่ต้องการนำเสนอ ถ่ายทอดสื่อสาร เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นและเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายการจัดกระบวนการเรียนรู้ นำเสนอ และถ่ายทอดสื่อสาร เพื่อการรณรงค์เลิกบุหรีและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อมีส่วนร่วมทางการปฏิบัติต่อเรื่องสุขภาพ เกิดความพร้อมและให้ความสนใจต่อการเปิดรับการนำเสนอและถ่ายทอดสื่อสารด้านสุขภาพเพื่อการรณรงค์เลิกบุหรีและเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆในลำดับต่อไป

การดำเนินโครงการรณรงค์เลิกบุหรีในชุมชนระดับต่างๆนั้น ประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพ ซึ่งรวมทั้งประเด็นสืบเนื่องที่เกี่ยวกับบุหรีและการรณรงค์เลิกบุหรี เป็นเพียงส่วนหนึ่งในประเด็นอันหลากหลายในชีวิตประจำวันของปัจเจก ครอบครัว และชุมชน หากไม่สามารถพัฒนาสื่อและวิธีการนำเสนอที่มีพลังเพียงพอต่อการระดมความสนใจและสร้างวาระการตื่นตัวให้กับปัจเจกและชุมชนแล้ว ก็จะเป็นด่านแรกที่จะทำให้กระบวนการ ตลอดจนปัจจัยและทรัพยากรต่างๆเพื่อการดำเนินงาน ที่มีอยู่ไม่สามารถเข้าถึงความใส่ใจของประชาชน ความรู้ แหล่งวิทยากร ตลอดจนความร่วมมือต่างๆ ที่ต้องการรณรงค์ให้เกิดผลทางการปฏิบัติขึ้นในกลุ่มประชาชน ก็จะล้มเหลว ไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการได้

๒.๒.๒ การเป็นแหล่งให้ความรู้และข้อมูลข่าวสาร

สื่อต่างๆ ที่สามารถจัดหาและพัฒนาขึ้นใช้ในชุมชนและกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินงาน จัดว่าเป็นแหล่งประสบการณ์และเป็นทรัพยากรทางความรู้ ที่ช่วยเพิ่มโอกาสการเรียนรู้และริเริ่มการปฏิบัติเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์เลิกบุหรีในชุมชน ตลอดจนเพิ่มโอกาสการเรียนรู้และได้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น ทำให้ปัจเจก ชุมชนสุขภาพ ตลอดจนชุมชนและการรวมตัวกันของประชาชนในรูปแบบต่างๆ มีอำนาจในการพึ่งตนเองทางการตัดสินใจและสนองตอบต่อความจำเป็นทางการปฏิบัติด้วยตนเองได้มากขึ้น

นอกจากนี้ ยังเป็นปัจจัยพื้นฐานและเพิ่มพูนความพร้อมให้ชุมชนและกลุ่มปัจเจก ตลอดจนกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมพัฒนาสุขภาพในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรีแม่บ้าน แกนนำเยาวชน ชุมชนสร้างสุขภาพ เครือข่าย อสม ตลอดจนผู้นำการพัฒนาสาขาต่างๆในชุมชน มีทรัพยากรความรู้สำหรับจัดการความรู้และริเริ่มการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมในการรณรงค์เพื่อเลิกบุหรีในชุมชน ตลอดจนจัดการความรู้เพื่อสร้างสุขภาพในชุมชนและพัฒนาสังคมเข้มแข็งในชุมชน ได้ดียิ่งขึ้น

๒.๒.๓. การเสริมสร้างศักยภาพปัจเจกและชุมชน

ในชุมชนต่างๆ นั้น ปัจเจก ครอบครัว ชุมชน ตลอดจนการรวมตัวกันของประชาชน ด้วยรูปแบบต่างๆ ในชุมชนเพื่อมีส่วนร่วมต่อเรื่องส่วนรวมตามความสนใจที่สอดคล้องกันของตนเอง นับว่าเป็นทุนศักยภาพและทุนทางสังคม ที่รู้ความต้องการและสามารถเป็นผู้นำในการริเริ่ม ตลอดจนสามารถสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาให้กับชุมชนต่างๆ ได้อย่างดีที่สุด ดังนั้น หากการดำเนินโครงการพัฒนาการศึกษาเรียนรู้แก่ประชาชน ตลอดจนรณรงค์เลิกบุหรีในชุมชน ให้ปัจเจกและชุมชนสามารถเรียนรู้และมีความสามารถที่จะพึ่งตนเองในการตัดสินใจและกำหนดการมีส่วนร่วมต่างๆ ด้วยตนเองได้มากยิ่งขึ้นแล้ว หากเสริมศักยภาพและเสริมความเข้มแข็งปัจเจกและชุมชนด้วยการพัฒนาสื่อ ให้กลุ่มปัจเจกและการรวมตัวกันของประชาชน ในรูปแบบต่างๆ ในชุมชน สามารถมีบทบาทต่อการถ่ายทอด สื่อสาร นำเสนอความคิดและนำการริเริ่มต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาและสร้างการเปลี่ยนแปลงของชุมชนให้มุ่งไปสู่สถานะที่ต้องการร่วมกัน ได้ด้วยตนเอง ก็จะเป็นการขยายผลออกจากความสามารถปฏิบัติได้ที่มีอยู่แล้วในกลุ่มคนและชุมชน ทวีคูณพลังการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มพูนพลังการปฏิบัติเพื่อบรรลุความสำเร็จตามที่ต้องการ ให้เกิดขึ้นได้อย่างกลมกลืนกับความเข้มแข็งที่ชุมชนมีอยู่ เพิ่ม โอกาสการประสบความสำเร็จบนฐานศักยภาพของตนเองและทำให้ชุมชนมีความยั่งยืนในการพัฒนา มากขึ้น

๒.๓ บทบาทต่อการดำเนินโครงการศึกษาในชุมชน

การให้สุศึกษาแก่ประชาชน เป็นการเสริมสร้างศักยภาพของปัจเจกและชุมชนทั้งในระดับพฤติกรรมสุขภาพของปัจเจกและในระดับการจัดการชุมชน ตลอดจนสร้างปัจจัยสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี ซึ่งสื่อ ตลอดจนองค์ประกอบการดำเนินงานต่างๆ เกี่ยวกับสื่อ อันได้แก่ การหาความจำเป็นและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มต่างๆ การผลิตและพัฒนาสื่อ การใช้การนำเสนอสื่อ การจัดหาและการบริหารจัดการทรัพยากรสื่อเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินโครงการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เหล่านี้ จัดว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งจะส่งเสริมให้ปัจเจก ครอบครัว และชุมชนระดับต่างๆ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทางสุขภาพ สามารถเข้าถึงความรู้ ความเข้าใจ มีข้อมูลข่าวสารเพื่อการตัดสินใจปฏิบัติและสามารถใช้ความรู้เพื่อมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพตนเอง ตลอดจนมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วมในการริเริ่มการพัฒนาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ทำให้การป้องกัน ควบคุม และการแก้ปัญหาต่างๆ สามารถประสบความสำเร็จ ได้ดีขึ้น

ผลการวิจัยและการติดตามประเมินผลโครงการทางสุขภาพในชุมชนเป็นจำนวนมากทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ ต่างให้ข้อค้นพบบางประการที่สอดคล้องกันว่า การดำเนินโครงการศึกษาและมาตรการในการให้ข้อมูลข่าวสาร การให้การศึกษาเรียนรู้ และการพัฒนาการสื่อสาร หรือโครงการ IEC Strategy : Information, Communication, and Education Strategies นั้น เป็นการสร้างทุนมนุษย์และทุนทางสังคมที่ให้ผลคุ้มค่าและมีความยั่งยืนในการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืนมากกว่าเน้นการลงทุนเพื่อตั้งรับการรักษาความเจ็บป่วย ตลอดจนพบว่า นอกจากการให้สุศึกษาจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งของงานสาธารณสุขมูลฐานและการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพระดับต่างๆแล้ว การพัฒนากระบวนการสื่อสารเรียนรู้ที่สนองต่อความจำเป็นและครอบคลุมความต้องการของชุมชนได้อย่างดีที่สุดในั้น เป็นงานด้านสุขภาพที่สามารถดำเนินการได้อย่างดีที่สุดโดยภาคประชาชน กลุ่มการรวมตัวของปัจเจกและการจัดการโดยชุมชน อาสาสมัครประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานด้านสาธารณสุขมูลฐาน หรือ อสม. ซึ่งสื่อเป็นปัจจัยและองค์ประกอบแห่งความสำเร็จ ที่ทำให้

ประชาชนและชุมชนที่มีวิชาชีพทางการแพทย์ที่ไม่ใช่บุคลากรทางการแพทย์ (Non-Medical and Health Personnel) สามารถเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการทำบทบาทดังกล่าวที่สำคัญด้วยเช่นกัน สื่อและการพัฒนาความสามารถให้แก่ปัจเจกและชุมชนในการผลิต การใช้ ตลอดจนวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรสื่อ จึงเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสังคมสุขภาวะให้เข้มแข็งในชุมชน

๓. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อและการพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์เลิกบุหรี่ในท้องถิ่นและในระดับชุมชน

ในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งรวมทั้งประเทศไทยนั้น การดำเนินงานป้องกันและควบคุมบุหรี่ที่เป็นความเคลื่อนไหวทางด้านสุขภาพนั้น มีการพิจารณาว่าการเสพติดบุหรี่เป็นภาวะความเจ็บป่วยอย่างหนึ่ง และปัญหาอันเกิดจากความเปราะบางของบุหรี่ ตลอดจนปัญหาสุขภาพที่เป็นผลสืบเนื่องจากการสูบบุหรี่และบริโภคยาสูบนั้นจัดว่าเป็นโรคไม่ติดต่อ (Non-Communicable Diseases) ซึ่งเป็นปัจจัยสาเหตุการตายในอันดับสูง (Cause of Death) โดยข้อมูลจากองค์การอนามัยโลกพบว่า ในปีหนึ่งๆ ทั่วโลกจะมีผู้เสียชีวิตอันเนื่องมาจากการสูบบุหรี่ปีละ ๕ ล้านคนหรือวันละ ๑๓,๖๐๐ คน ส่วนในคนไทยนั้น ปีหนึ่งๆ ก็จะมีผู้เสียชีวิตอันเนื่องมาจากการสูบบุหรี่ปีละ ๕๒,๐๐๐ คนหรือเฉลี่ยวันละ ๖ คน *[๖]* ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ก็จะเห็นว่า ในความเป็นจริงแล้วบุหรี่เป็นผลเสียต่อสุขภาพและเป็นสาเหตุการตายที่ส่งผลกระทบต่อสังคมทุกระดับมากกว่าโรคร้ายแรงอีกหลายชนิด เช่น เอชไอวี อุบัติเหตุ สงคราม และอุบัติเหตุต่างๆ

ที่สำคัญคือ เป็นสิ่งที่สามารถป้องกัน ควบคุม และพัฒนาการศึกษาเรียนรู้เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมต่อการแก้ปัญหาด้วยตนเองได้โดยประชาชน ครอบครัว และชุมชนระดับต่างๆ ของสังคมได้ ดังนั้น การดำเนินงานในระดับชุมชน จึงเป็นแนวทางหนึ่งของการดำเนินงานรณรงค์ด้านบุหรี่ที่ได้รับความสำคัญจากเครือข่ายวิชาชีพสุขภาพทุกสาขา

๓.๑. แนวการพิจารณา จัดประเภท เพื่อเลือกผลิต พัฒนา และใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมในระดับชุมชน

๓.๑.๑. จำแนกตามชนิดการสื่อสารและนำเสนอข้อมูลเพื่อเข้าถึงมวลชน

โดยทั่วไปนั้น การพัฒนาสื่อเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นมวลชน ก็จะประกอบด้วย โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นสื่อสำหรับวิธีสื่อสารด้วยภาพเคลื่อนไหวและเสียง (โทรทัศน์ ภาพยนตร์) เสียง (วิทยุ) ตัวหนังสือและการอ่าน (หนังสือพิมพ์) มีอิทธิพลต่อมวลชนและเข้าถึงมวลชนได้อย่างรวดเร็ว โดยในปัจจุบันนั้น โทรทัศน์และวิทยุสามารถถ่ายทอดสื่อสารด้วยรายการสด ส่วนหนังสือพิมพ์ สามารถถ่ายทอดสื่อสารเป็นรายวันและยืดหยุ่นต่อการอ่านได้หลายรอบมากกว่าโทรทัศน์และวิทยุ ส่วนภาพยนตร์ก็สามารถพัฒนาวิธีนำเสนอให้มีประสิทธิภาพต่อการสื่อสารและสามารถเข้าถึงมวลชนได้อย่างกว้างขวาง จุดแข็งของสื่อโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ก็คือความสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายวงกว้าง มีพลังเพียงพอต่อการเคลื่อนไหวข่าวสารความรู้ต่อมวลชน แต่ก็มีข้อจำกัดในการเปิดให้ผู้รับเป็นผู้สื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์ จึงมีความเป็นสื่อทางเดียว (One-way Communication) มีความจำกัดต่อการใช้สำหรับการรณรงค์ด้านบุหรี่และสุขภาพในระดับชุมชนซึ่งต้องการความจำเพาะต่อท้องถิ่นและต้องการความมีปฏิสัมพันธ์กันแบบสองทางมากกว่าการต้องเป็นผู้รับอย่างเดียว

๓.๑.๒. จำแนกตามระดับการให้ประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้รับสื่อ

การพิจารณาและเลือกสื่อให้เหมาะสมกับความต้องการในลักษณะต่างๆ ในบางกรณีอาจพิจารณาจากระดับการให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้แก่ผู้รับสื่อ โดยถือตามแนวการพิจารณาด้วยกรวย

ประสบการณ์ของเอดการ์ เดล ซึ่งจำแนกสื่อประสบการณ์ที่ให้ความเข้มข้นจากการเกิดประสบการณ์ทางอ้อมไปสู่การเกิดประสบการณ์ตรงอย่างมีจุดหมาย ตามลำดับดังนี้ [๔]

- (๑) สื่อที่ให้ความหมายและข้อมูลจากถ้อยคำและวจนภาษา
- (๒) สื่อที่คนสัญลักษ์ณ์ให้ความรู้ความเข้าใจจากการเห็นภาพ
- (๓) สื่อบันทึกเสียง รายการวิทยุ และภาพนิ่ง
- (๔) ภาพยนต์และภาพเคลื่อนไหว
- (๕) โทรทัศน์ทางการศึกษา
- (๖) นิทรรศการ
- (๗) การจัดทัศนศึกษา
- (๘) การสาธิต
- (๙) การแสดงละคร
- (๑๐) ประสบการณ์ตรง
- (๑๑) ประสบการณ์ตรงอย่างมีวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมาย

ในการพิจารณาระดับการให้ประสบการณ์ของสื่อ นั้น จะเป็นแนวการออกแบบปฏิสัมพันธ์และกิจกรรมการปฏิบัติของกลุ่มผู้รับสื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของสิ่งทีผู้ผลิตและใช้สื่อต้องการนำเสนอและถ่ายทอด แต่อาจจะให้ผลต่อการเรียนรู้ในสถานการณ์ต่างๆที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งการวิจัยและทรงสนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสื่อและกระบวนการเรียนรู้ มักให้ข้อเสนอแนะว่า การผสมผสานและใช้สื่อที่หลากหลาย จะเป็นการเพิ่มโอกาสในการเกิดการเรียนรู้และทำให้กลุ่มผู้รับสื่อสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆได้มากกว่าการใช้สื่ออย่างใดอย่างหนึ่งแต่เพียงลำพัง

๓.๑.๓. สื่อในท้องถิ่นและสื่อพื้นบ้าน

การพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์การเลิกบุหรี่ให้สอดคล้องกับการดำเนินงานในระดับชุมชนและในท้องถิ่นต่างๆของประเทศนั้น ต้องคำนึงถึงความแตกต่างกันของเงื่อนไขแวดล้อม ตลอดจนความจำเป็นอันหลากหลายและแตกต่างกันของท้องถิ่นและชุมชน การพัฒนาสื่อสำหรับชุมชนและกลุ่มเป้าหมายต่างๆจึงสามารถพิจารณาสื่อที่สื่อ ดังนี้

(๑) สื่อในท้องถิ่น ประกอบด้วยสื่อมวลชนและสื่อแบบทั่วไปที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น รายการวิทยุท้องถิ่น หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น แผ่นป้ายและแหล่งสาธารณะสำหรับปิดแผ่นป้ายในย่านชุมชน รวมไปถึงสื่อบุคคลในท้องถิ่น เช่น ผู้สื่อข่าวในท้องถิ่น อสม.และเครือข่ายผู้นำชุมชน มัคคุนัข โฆษกและชาวบ้านผู้มีความสามารถพูดในที่ชุมชน พระนักเทศน์ ผู้นำศาสนาและผู้นำทางจิตใจของชุมชน

(๒) สื่อพื้นบ้าน ประกอบด้วยสื่อที่เป็นลักษณะเฉพาะของพื้นบ้านตามท้องถิ่นและชุมชนต่างๆ เช่น การพูดด้วยภาษาท้องถิ่น หมอลำของภาคอีสาน เพลงโคราช คำชอของชุมชนชาวล้านนา หนังสติ่งของชุมชนชาวไทยภาคใต้ เพลงอีแซวและเพลงน้อยของชาวสุพรรณบุรีและชุมชนลุ่มน้ำภาคกลาง ดิเก เหล่านี้เป็นต้น

(๓) กิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชน กิจกรรมประเพณีและกิจกรรมทางวัฒนธรรม นอกจากสามารถผสมผสานโอกาสในการนำเสนอและเผยแพร่สื่อต่างๆแล้ว โดยตัวกิจกรรมเองก็เป็นสถานการณ์ในการสื่อและนำเสนอประสบการณ์เชิงสัมผัสให้กลุ่มประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจใน

สิ่งต่างๆ ได้ จึงเป็นสื่อและโอกาสการนำเสนอสื่อที่สำคัญ เช่น การทำบุญ งานวัด กิจกรรมศาสนา กิจกรรมและเทศกาลของชุมชน เหล่านี้เป็นต้น

(๕) แหล่งพบปะและแลกเปลี่ยนสื่อสารในชุมชน เช่น ปากซอย ร้านอาหารในชุมชน ท่ารถโดยสาร ศาลาพักผ่อน ตลาดนัด ตลาดสด โรงเรียน สถานที่ราชการ ธนาคาร โรงพยาบาล ที่อ่านหนังสือพิมพ์ ประจำหมู่บ้าน เวทีเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สวนสาธารณะและแหล่งพักผ่อนหย่อนใจในชุมชน เหล่านี้เป็นต้น

๓.๑.๔. อินเทอร์เน็ตในฐานะสื่อเชื่อมโยงปัจเจกเข้ากับชุมชนและภาคสาธารณะอย่างไม่จำกัด

ปัจจุบัน การปฏิบัติการทางสื่อในระดับชุมชนนั้น ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสื่อและการนำเสนอสื่อต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ตด้วย ซึ่งจะช่วยให้ปัจเจก กลุ่มการรวมตัวกันของประชาชน ตลอดจนเครือข่ายชุมชนที่ทำงานด้านรณรงค์บูห์รี่ในชุมชน สามารถทำงานเชื่อมโยงกับชุมชนและกลุ่มเป้าหมายในวงกว้างได้มากขึ้น รวมทั้งสามารถใช้ความสามารถของปัจเจกในการทำสื่อเชื่อมโยงกับชุมชนและภาคสาธารณะได้มากขึ้น เช่น ทำรายการ โทรทัศน์ทางอินเทอร์เน็ต รายการวิทยุทางอินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์และสื่อภาพออนไลน์ ซึ่งสามารถจำกัดปฏิบัติการทางสื่อให้อยู่ภายในท้องถิ่นก็ได้ และสามารถเชื่อมโยงชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ ให้สามารถเป็นเครือข่ายทำงานให้ได้ผลมากขึ้นร่วมกับกับสังคมภายนอกชุมชน

๓.๒. องค์ประกอบความสำเร็จของการดำเนินงานและปฏิบัติการทางสื่อในระดับชุมชน

การพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์เลิกบุห์รี่ในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ นั้น องค์ประกอบแห่งความสำเร็จมิใช่ขึ้นอยู่กับสื่อแต่โดยลำพัง ดังนั้น ในการพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์การเลิกบุห์รี่ นอกจากจะต้องมุ่งผลิตและพัฒนาสื่อที่ดี มีคุณภาพ และหลากหลายเพียงพอแล้ว ควรคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญที่ควรต้องพัฒนาควบคู่ไปด้วย คือ

๓.๒.๑ **ตัวสื่อที่มีความเหมาะสม** ตัวสื่อมีความสามารถในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ มีความน่าสนใจ สอดคล้องกับศักยภาพและข้อจำกัดของผู้รับ เพิ่มพูนขีดความสามารถของผู้ใช้ เหล่านี้เป็นต้น ทว่า ตัวสื่อเองแต่เพียงลำพัง แม้จะเป็นสื่อที่มีคุณภาพดีมากแต่ก็อาจจะให้ผลสัมฤทธิ์ที่ต่ำในบางสถานการณ์ ทำนองเดียวกัน สื่อที่ชาวบ้านทำเองและอาจไม่เป็นสื่อที่ดีนัก แต่ก็อาจให้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีในบางสถานการณ์ ทั้งนี้ เนื่องจากมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและควรให้ความสำคัญที่จะพัฒนาไปด้วย

๓.๒.๒. **เนื้อหาและสิ่งที่น่าสนใจภายในสื่อ** ในการพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์เลิกบุห์รี่นั้น เครือข่ายวิชาชีพสุขภาพ ตลอดจนหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดกระบวนการทางการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนพัฒนาสื่อและดำเนินโครงการสื่อสารเรียนรู้แก่สังคม จะมุ่งสังนัยยะต่อการสื่อสิ่งสำคัญ คือ **[๕]**

(๑) บุห์รี่เป็นพิษภัยที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

(๒) การติดบุห์รี่เป็นโรคและความเจ็บป่วย

(๓) การติดบุห์รี่เป็นโรคและความเจ็บป่วยที่รักษาได้

(๔) การรักษาการติดบุห์รี่มีคนที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนได้

อย่างไรก็ตาม ในการระบุนวัตกรรมประสงค์ การออกแบบสาร ตลอดจนการออกแบบและพัฒนาศิลปะการทำสื่อ จะต้องอาศัยองค์ประกอบทั้งความสร้างสรรค์ ข้อมูล และการสร้างเนื้อหาที่จะบรรจุลงในสื่อ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการผลิตสื่อได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้เนื้อหาและสิ่งที่น่าสนใจภายในสื่อมีความแตกต่างกันในรายละเอียด ดังนั้น แม้จะเป็นสื่ออย่างเดียวกัน และมุ่งให้ข่าวสารใน

แง่มุมเดียวกัน แต่เนื้อหาและสิ่งที่น่าสนใจจากสื่อก็อาจมีความต่างกัน และก่อให้เกิดผลสำเร็จในการใช้ที่แตกต่างกันได้อีกเช่นกัน

๓.๒.๓. การจัดสถานการณ์และสภาพแวดล้อม สถานการณ์และสภาพแวดล้อมของการใช้และนำเสนอสื่อก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้สื่อที่ผู้ใช้ไม่ได้ผล และอาจทำให้สื่อที่ไม่จำเป็นต้องเป็นสื่อที่ยุ่ยากสลับซับซ้อนหรือมีคุณภาพอยู่ในตนเองแต่โดยลำพังมากกลับใช้ได้ผล เช่น สื่อเสียงต้องการสภาพแวดล้อมที่ไม่มีเสียงรบกวนมาก สื่อภาพต้องการระยะการมองและแสงสว่างที่เพียงพอสำหรับการเห็นที่คมชัด การพูดต้องการความเหมาะสมกับกาลเทศะ ชุมชนและกลุ่มผู้รับอยู่ในอารมณ์ที่จะรับรู้และเรียนรู้จากสื่อ เหล่านี้เป็นต้น

๓.๒.๔. การนำเสนอและวิธีใช้สื่อ วิธีการนำเสนอตลอดจนทักษะของผู้ใช้สื่อและผู้นำเสนอสื่อก็อาจเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อการทำให้สื่อมีคุณภาพดีหรือล้มเหลว ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมการพัฒนาด้านผู้ใช้สื่อในโอกาสต่างๆ ไปด้วย เช่น การพัฒนาทักษะการพูดถ่ายทอดและนำเสนอ การออกแบบกระบวนการถ่ายทอดและนำเสนอ สื่อ การพูดนารายการ การจัดกิจกรรมเสริม การสรุป การปฏิสัมพันธ์และการวางบทบาทให้เหมาะสมกับชุมชนกลุ่มเป้าหมาย เหล่านี้เป็นต้น

๓.๓. กระบวนการเรียนรู้และการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนต่อการจัดการความเป็นส่วนรวม
การพัฒนาสื่อ ตลอดจนการใช้สื่อเพื่อรณรงค์การเลิกบุหรี และการใช้สื่อเพื่อจัดการความเป็นส่วนรวมในโอกาสต่างๆ นั้น เป็นองค์ประกอบหนึ่งของความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับดำเนินชีวิตให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพสังคมในปัจจุบัน การพัฒนาสื่อเพื่อใช้ดำเนินโครงการในชุมชนจึงไม่ควรแยกส่วนจากการพัฒนาการเรียนรู้ให้ประชาชนและชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาทักษะชีวิตและความสามารถด้านสื่อไปด้วย (Media and Communication Literacy) ซึ่งจะเพิ่มพูนความเข้มแข็งในการจัดการความเป็นส่วนรวมด้านสื่อในชุมชนและท้องถิ่น ทั้งต่อความสามารถระบุมความต้องการที่จำเป็นได้อย่างเหมาะสม ความสามารถในการเรียนรู้และสร้างเนื้อหาเพื่อการผลิตสื่อ ความสามารถในการเลือกสรรสื่อ ความสามารถในการวางแผนผลิตและใช้สื่อ ความสามารถในการจัดการทรัพยากรสื่อในชุมชนได้อย่างเหมาะสม ความสามารถในการพัฒนาโครงการและปฏิบัติการทางสื่อเพื่อเคลื่อนไหวข่าวสารความรู้ที่จำเป็นของชุมชน เหล่านี้เป็นต้น

ดังนั้น กระบวนการต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบในการพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์เลิกบุหรีในชุมชนจึงควรผสมผสานการพัฒนาระบวนการเรียนรู้ ซึ่งในอดีตนั้น หากไม่พิถีพิถันในการออกแบบวิธีคิดและการจัดกระบวนการให้ยืดหยุ่นไปกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างหลากหลาย ก็มักจะดำเนินการเพียงการจัดอบรมและสัมมนาโดยใช้เนื้อหาที่ครบถ้วนเป็นตัวตั้ง ซึ่งอาจจะไม่เพียงพอ อีกทั้งไม่เป็นโอกาสพัฒนาศักยภาพและสร้างทุนความเข้มแข็งของสังคมในระดับชุมชนผ่านโอกาสการผลิตและพัฒนาสื่อ ดังนั้น จึงควรพัฒนาแนวคิดเพื่อให้มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ผสมผสานอยู่ในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ไปด้วย อันได้แก่

๓.๓.๑. การปฏิบัติและเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์ในแนวราบ กระบวนการเรียนรู้เพื่อผลิตและพัฒนาสื่อ ตลอดจนการใช้สื่อเพื่อรณรงค์การเลิกบุหรีในชุมชน ควรเน้นการเรียนรู้ที่ดำเนินไปกับการปฏิบัติหรือการใช้ภาคปฏิบัติเป็นตัวตั้ง รวมทั้งจัดการให้กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ มีบทบาทความสำคัญที่เสมอกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์ให้กัน เช่น เรียนรู้การเดินถ่ายภาพด้วยกล้องดิจิทัลไปด้วยกันเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลผู้สามารถเลิกบุหรีได้สำเร็จในชุมชนทำเป็นสื่อเผยแพร่ขยายผลในอินเทอร์เน็ต สื่อท้องถิ่น

และสื่อพื้นบ้านต่างๆ เรียนรู้การพูดปรึกษาหารือในการจัดงานทำบุญในชุมชนเพื่อมิให้มีการสูญหูหือและถวายบุญให้แก่พระสงฆ์ เหล่านี้เป็นต้น

๓.๓.๒ การสะท้อนความหมายและเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิต กระบวนการเรียนรู้ที่ผสมผสานอยู่ในการผลิตและพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์เลิกบุญหือในชุมชน ควรมุ่งให้มีความหมายเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในชุมชน เช่น มีกรณีตัวอย่างจากชุมชน เป็นประสบการณ์ของชุมชน เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในชุมชน ตลอดจนการประกอบอาชีพและประสบการณ์ในโลกภายนอกที่เชื่อมโยงได้กับประสบการณ์ของชุมชนซึ่งทำให้เห็นความเป็นจริงในโลกกว้าง ก่อเกิดสัมมาทรรษนะที่ดีและกว้างขวางมากขึ้น

๓.๓.๓ การถอดบทเรียน วางแผนปฏิบัติการ และจัดการความรู้ กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ควรมีแนวคิดที่จะพัฒนาให้กิจกรรมและการปฏิบัติต่างๆ ทั้งจากการรวมกลุ่มเพื่อปฏิบัติการทางสื่อในชุมชน การพัฒนาสื่อ การใช้สื่อ ตลอดจนการมีบทบาทเป็นเครือข่ายสื่อบุคคลปฏิบัติการรณรงค์เลิกบุญหือในชุมชน เหล่านี้ ให้เป็นบทเรียนและก่อเกิดข้อมูลความรู้จากการปฏิบัติสำหรับนำมาขยายระดับความต้องการของชุมชน ระบุดัตถุประสงค์ รวมทั้งสะท้อนสู่การวางแผนและสร้างข้อตกลงของชุมชนในอันที่จะกระจายกันออกไปเป็นเครือข่ายมีส่วนร่วมพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์เลิกบุญหือในบทบาทต่างๆ ทั้งการเป็นเครือข่ายระดมพลังชุมชน การระดมทรัพยากรชุมชน การเป็นเครือข่ายเผยแพร่และใช้สื่อ การเป็นเครือข่ายพลเมืองที่มีความสามารถในการเลือกสรรและเรียนรู้จากสื่อ นำเอาความรู้และความเข้าใจจากสื่อไปใช้ในครอบครัวและในชีวิตประจำวันได้

๓.๔. แนวคิดเพื่อความเหมาะสมและพอเพียง

การพัฒนาสื่อรณรงค์เลิกบุญหือในชุมชน ควรมีแนวคิดเพื่อความเหมาะสมและพอเพียงโดยมีแนวพิจารณาและตัดสินใจในองค์ประกอบต่างๆ ให้ครอบคลุมมิติสำคัญ ๓ ประการ คือ ความมีประสิทธิภาพ ความมีประสิทธิผล และความประหยัด

๓.๔.๑. ความมีประสิทธิภาพ สื่อและการพัฒนาสื่อที่ดีควรมีองค์ประกอบด้านความมีประสิทธิภาพทั้งต่อการใช้และการปฏิบัติของผู้ใช้ รวมทั้งผู้ดำเนินการที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น มีความสะดวกและใช้ง่าย มีความคงทน มีความยืดหยุ่นต่อสภาพการใช้งาน มีความเพียงพอต่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย หากเป็นสื่อภาพก็สวยงาม คมชัด หากเป็นสื่อเสียงก็มีความชัดเจน ได้ยินทั่วถึง หากเป็นหนังสือและการอ่านก็สามารถเห็นและอ่านได้ง่าย หากเป็นอุปกรณ์และเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือคอมพิวเตอร์ก็สามารถติดตั้งโดยง่ายและใช้ได้ใสภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่น ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ ทำให้สื่อมีประสิทธิภาพ สามารถใช้ได้ อย่างดีและให้คุณภาพใการใช้งานต่างๆ ได้ตามที่ต้องการ

๓.๔.๒. ความมีประสิทธิผล สื่อและการพัฒนาสื่อที่ดีควรมีองค์ประกอบด้านความมีประสิทธิผล โดยนอกจากมีความสะดวกและสามารถใช้ปฏิบัติการได้อย่างดีแล้ว ต้องสามารถทำให้ทั้งผู้ผลิตผู้ใช้ และผู้รับสื่อ ตลอดจนกลุ่มผู้เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการเป็นอย่างดีด้วย การผลิตและใช้สื่อบางครั้งอาจพัฒนาเพียงใด้านความมีประสิทธิภาพทางเทคโนโลยี หรือความสะดวกของผู้ใช้แต่เพียงลำพัง ซึ่งก็อาจจะทำให้มีประสิทธิภาพใการใช้งานแต่เนื้อหาเก่าหรือใหม่เกินไป ตัวอย่างที่มีใสื่อห่างไกลจากประสบการณ์ของชุมชนเกินไป ไม่สามารถนำไปใช้ให้บังเกิดผลใโลกความเป็นจริง ลักษณะดังกล่าวเป็นตัวอย่างของการมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์การใช้ แต่ขาดองค์ประกอบความมีประสิทธิผลของสื่อต่อการให้ประสบการณ์ที่นำไปใช้แก้ปัญหาได้ในโลกความเป็นจริง

๓.๕.๓. ความประหยัด คือและการพัฒนาสื่อที่ดีควรมีองค์ประกอบด้านความประหยัด หากเป็นสื่อและวิธีการที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ทว่า ต้องลงทุนสูง อีกทั้งต้องใช้ทรัพยากรและงบประมาณสูง องค์ประกอบด้านความประหยัดก็จะช่วยให้มีแนวคิดเพื่อตัดสินใจที่เหมาะสมมากขึ้น ความประหยัดสามารถพิจารณาเพื่อดำเนินการได้ใน ๓ ลักษณะคือ ความประหยัดจากการใช้ทรัพยากรและงบประมาณในการผลิตและพัฒนาสื่อ การผลิตและเผยแพร่เพื่อใช้อย่างได้ผลในกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากทำให้ต้นทุนและการใช้ทรัพยากรต่อหน่วยลดลง และการลงทุนทางสังคมสะสมในชุมชน เช่น การสร้างคนและทรัพยากรพื้นฐานซึ่งจะทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาสื่อในอนาคตได้ดีขึ้น

๓.๕. การพึ่งตนเองและความยั่งยืนในการพัฒนา

การพัฒนาสื่อเพื่อส่งเสริมการณรงค์เลิกบุหรี่ โดยเฉพาะสำหรับการดำเนินงานในชุมชนนั้นก็เหมือนกับการหาปลาไปให้ชุมชนกับการพัฒนาเครื่องมือและส่งเสริมศักยภาพในการหาปลาของชุมชน ซึ่งการใช้วิธีให้ปลาแก่ชุมชนนั้น เมื่อชาวบ้านและชุมชนได้กินปลาหมดแล้ว มีอาหารต่อไป หากไม่มีใครนำปลาไปให้อีก ชุมชนและชาวบ้านก็จะต้องหิวโหยและขาดแคลนอาหารการกินขึ้นมาอีก ทว่า หากส่งเสริมให้ชุมชนได้เรียนรู้และมีโอกาสพัฒนาเครื่องมือสำหรับหาปลา รวมทั้งพัฒนาศักยภาพการหาปลา ก็จะทำให้ชุมชนสามารถหาปลากินได้ตามที่ต้องการต่อไป

แนวคิดดังกล่าว เป็นแนวคิดความยั่งยืนในการพึ่งตนเองและการสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาตนเองให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการ ซึ่งในการพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์เลิกบุหรี่ในชุมชนท้องถิ่น ควรสะท้อนแนวคิดดังกล่าวไปสู่การดำเนินการต่างๆ ดังต่อไปนี้ให้ผสมผสานอยู่ในกิจกรรมการผลิตและพัฒนาสื่อในขั้นตอนต่างๆ ซึ่งจะสามารถส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการพึ่งตนเองและก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา ผ่านโอกาสการพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์บุหรี่ในชุมชนที่มีการผสมผสานกระบวนการเหล่านี้ลงไปด้วย ดังนี้

๓.๕.๑. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น จะเป็นวิธีค้นหาและระบุความจำเป็น รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งหากดำเนินการในขั้นเริ่มต้น ก็จะทำให้สามารถระบุความต้องการได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน หากดำเนินการระหว่างการพัฒนาและใช้สื่อ ก็จะเป็นการแก้ปัญหาและพัฒนาสื่อให้บรรลุจุดหมายที่ชุมชนต้องการได้มากกว่าการใช้ทฤษฎีของผู้เชี่ยวชาญแก้ปัญหาแต่เพียงลำพัง และหากเป็นการติดตามประเมินผลก็จะเป็นวิธีพิจารณาผลที่ได้รับและร่วมกันตัดสินใจไปตามความต้องการของชุมชนต่อไป

กล่าวได้ว่า การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสื่อ จัดว่าเป็นวิธีการที่กระตือรือร้นที่จะทำให้เครือข่ายวิชาชีพสุขภาพ ตลอดจนเครือข่ายวิชาชีพเวชภัณฑ์และเครือข่ายวิชาชีพเทคโนโลยีการศึกษาแพทยศาสตร์ สามารถริเริ่มการพัฒนาสื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสามารถใช้โดยชุมชน เพื่อบรรลุจุดหมายของชุมชนเองได้เป็นอย่างดี จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาสื่อมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความประหยัด สนองตอบต่อความจำเป็นของชุมชนและครอบคลุมความต้องการภายใต้เงื่อนไขอันหลากหลายของชุมชนได้ดีที่สุด

๓.๕.๒. กระบวนการเรียนรู้และการรวมกลุ่มทำงานเป็นชุมชนปฏิบัติ ในชุมชนอาจจะขาดองค์กรและหน่วยการพัฒนาสื่อที่ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ การพัฒนาสื่อในบางกรณีที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการด้วยกลุ่มผู้เกี่ยวข้องหลายคน เช่น การทำสื่อแผ่นป้ายนิเทศการและจัดนิเทศการรณรงค์เลิกบุหรี่ในชุมชน ซึ่งอาจจะต้องสร้างข้อมูลและรวบรวมความรู้จากกลุ่มบุคลากรสาธารณสุข การออกแบบเนื้อหาและจัดองค์ประกอบเนื้อหาของสื่อแผ่นป้ายอาจจะดำเนินการโดยกลุ่มครูและผู้มีความสามารถทางช่างฝีมือร่วมกับ

ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสื่อ เช่น เครื่องข่ายนักเวชนิทัศน์และเครื่องข่ายนักเทคโนโลยีการศึกษาแพทยศาสตร์ การออกแบบและจัดวางองค์ประกอบนิทรรศการอาจจะช่วยกันทำโดยกลุ่ม อสม. องค์กรท้องถิ่น และกลุ่มผู้นำชุมชน เหล่านี้เป็นต้น รูปแบบการทำงานซึ่งตัวกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้เพื่อคิดและตัดสินใจไปด้วยกัน จะเป็นกิจกรรมเงื่อนไขที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมให้กลุ่มคนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทว่า มีความสามารถ สำหรับการพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์เลิกบุหรี่ในชุมชน ทั้งในและภายนอกชุมชน มารวมกันเป็นกลุ่ม

ภาพที่ ๑ นิทรรศการของหน่วยงานในพื้นที่และองค์กรท้องถิ่น ในเวทีตลาดนัดความรู้ของเครื่องข่าย การดำเนิน โครงการป้องกันและควบคุมโรค และการสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน เป็นการร่วมกันทำเป็นกลุ่ม ของกลุ่มผู้ปฏิบัติที่มีอยู่ในหน่วยงานในพื้นที่ ทั้งภาครัฐ เอกชน บุคลากรขององค์กรท้องถิ่น ปัจเจกจิตสาธารณะ และกลุ่มการรวมตัวกันของชาวบ้าน

๓.๕.๓. การระดมทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีในท้องถิ่น การพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์เลิกบุหรี่ในชุมชน ควรให้ความสำคัญต่อการใช้ทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่คนในชุมชน และเครื่องข่ายประชาชนในท้องถิ่นจะสามารถใช้ได้ด้วยตนเองมากกว่าพึ่งคนภายนอก ซึ่งจะทำให้สามารถพัฒนาสื่อเพื่อใช้รณรงค์การเลิกบุหรี่ในราคาถูก และชุมชนมีคนที่มีความรู้สำหรับการปฏิบัติ ทำให้มีความสามารถพึ่งตนเองและพัฒนาโครงการปฏิบัติการทางสื่อได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

๓.๕.๔. การขับเคลื่อนภูมิปัญญาการปฏิบัติและบุคลากรในท้องถิ่น ในชุมชนต่าง ๆ นั้น ประชาชนที่เป็นสมาชิกในชุมชนทุกคน นับว่ามีการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตและสะสมภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาทางการปฏิบัติที่สอดคล้องและกลมกลืนกับเงื่อนไขแวดล้อมของชุมชนได้เป็นอย่างดีที่สุด ยิ่งไปกว่านั้น ในชุมชนจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพึ่งพาอาศัยและสร้างความเป็นส่วนรวมด้วยกัน ดังนั้น ก็จะก่อเกิด

เครือข่ายผู้นำโดยธรรมชาติในด้านที่แตกต่างหลากหลาย เช่น ผู้สามารถเป็นโฆษกเสียงตามสาย ผู้สามารถเป็น มัคทายกนํ้ากิจกรรมศาสนาและประเพณีในชุมชน คณะลูก คณะหมอลำ พ่อเพลงแม่เพลงอีแซว ผู้สามารถแสดง ความรู้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชน ผู้สามารถเป็นผู้นำกลุ่มและจัดเวทีทำงานเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนาสื่อ เหล่านี้เป็นต้น การพัฒนาสื่อเพื่อณรงค์เลิกบุหรี่ในชุมชน จึงควรให้ความสำคัญต่อการระดมพลังชุมชนจาก กลุ่มคนในลักษณะดังกล่าวในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้การรวบรวมข้อมูลและการระดมความคิดในขั้นตอนต่างๆของ การพัฒนาสื่อเพื่อณรงค์การเลิกบุหรี่ในชุมชน สามารถดำเนินการได้ในเงื่อนไขแวดล้อมอันจำกัดทั้งทรัพยากร เวลา และกำลังคน ทว่า มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาและใช้สื่อในชุมชนให้มีความเหมาะสมได้เป็นอย่างดี

๓.๕.๕. เครือข่ายความร่วมมือแบบพหุภาคี การพัฒนาสื่อเพื่อณรงค์เลิกบุหรี่ในชุมชน โดยเฉพาะในกรณีที่มีความเป็นชุมชนเชิงพื้นที่ในระดับต่างๆ เป็นตัวตั้ง เช่น ชุมชนหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เทศบาล พื้นที่ในเขต อบต พื้นที่จังหวัด เหล่านี้ จะมีผู้เกี่ยวข้องกับความเป็นส่วนรวมในชุมชนหลายฝ่าย ดังนั้น ในขั้นตอนการพัฒนาสื่อต่างๆเพื่อณรงค์การเลิกบุหรี่ในชุมชน อาจจะมีบางจำเป็นที่จะต้องพัฒนา วัตถุประสงค์และเนื้อหาที่บรรจุลงในสื่อให้ครอบคลุมต่อความสำคัญหลายอย่างของชุมชนและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องด้วย จึงควรมีแนวคิดและพัฒนาวิธีดำเนินการในขั้นตอนปฏิบัติให้เป็นการดำเนินงานด้วยความ ร่วมมือกันขอพหุภาคี เท่าที่จะสามารถดำเนินการได้อย่างดีที่สุดในเงื่อนไขแวดล้อมและข้อจำกัดต่างๆ

๓.๕.๖. การสนับสนุนทางวิชาการแบบสหสาขา ในความเป็นจริงทางการปฏิบัตินั้น การพัฒนา สื่อเพื่อณรงค์เลิกบุหรี่ในชุมชน มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญหลายด้านของหลายกลุ่มคน ที่สำคัญคือ

(๑) **กลุ่มผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา** เช่น แพทย์ เภสัชกร พยาบาล สาธารณสุข หมออนามัย ผู้นำชุมชน

(๒) **กลุ่มผู้มีความเชี่ยวชาญด้านเครื่องมือการผลิตและพัฒนาสื่อต้นแบบ** เช่น เครือข่ายนักวิชาชีพเวชนิทัศน์ เครือข่ายนักเทคโนโลยีการศึกษาแพทยศาสตร์ นักวิชาการศิลปะ นักวิชาการโสตทัศนศึกษา ช่างเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ นักคอมพิวเตอร์ นักคอมพิวเตอร์กราฟิก

(๓) **กลุ่มผู้มีความเชี่ยวชาญด้านสื่อและกระบวนการสื่อสารเรียนรู้** เช่น นักวิชาชีพเวชนิทัศน์ เครือข่ายนักเทคโนโลยีการศึกษาแพทยศาสตร์ นักวิชาการศิลปะ นักวิชาการโสตทัศนศึกษา

(๔) **กลุ่มผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชน** เช่น คนทำงานในพื้นที่ อสม เครือข่ายผู้นำของชุมชน ผู้นำชุมชนในองค์กรท้องถิ่น ผู้สูงอายุของชุมชน

ในการพัฒนาสื่อที่ดีนั้น เป็นการยากที่จะสามารถดำเนินการได้อย่างเบ็ดเสร็จด้วยตนเอง เพราะกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาก็มักจะขาดความเชี่ยวชาญในการผลิตและพัฒนาสื่อ รวมทั้งขาดทักษะในการสื่อสาร ถ่ายทอดและนำเสนอความรู้ไปสู่คนทั่วไป ส่วนกลุ่มคนทำงานด้านเทคนิคสื่อก็มักจะขาดความเชี่ยวชาญและ ความลึกซึ้งทางด้านเนื้อหา กลุ่มชาวบ้านและผู้นำชุมชนซึ่งมีประสบการณ์ชีวิตและรู้เกี่ยวกับชุมชน ก็จะมี ข้อจำกัดในการทำประสบการณ์ให้เป็นข้อมูลและเนื้อหาความรู้สำหรับการทำสื่อ เหล่านี้เป็นต้น แนวทางการ แก้ปัญหาสำหรับกรณีดังกล่าวก็คือการประสานความร่วมมือให้เกิดการทำงานร่วมกันของกลุ่มผู้มีความ เชี่ยวชาญแบบสหสาขา

๓.๕.๗. การผสมผสานนวัตกรรมและเทคโนโลยี การพัฒนาสื่อเพื่อณรงค์เลิกบุหรี่ในชุมชนนั้น นอกจากควรมุ่งคำนึงถึงความสามารถในการพึงการจัดการของตนเองในระยะยาวของชุมชนและความยั่งยืนใน การพัฒนา โดยเน้นการใช้ทรัพยากร ภูมิปัญญา และเทคโนโลยีที่หาได้ในชุมชนท้องถิ่นแล้ว ควรให้ความสำคัญ

ต่อการผสมผสานนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าและทันสมัย เพื่อเชื่อมโยงชุมชนกับโลกภายนอก พร้อมกับข้ามขีดจำกัดในการจัดการ และมีการเรียนรู้ที่ทัดเทียมต่อการเลือกสรรการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีความสามารถในการจัดการอย่างพอเพียงสำหรับความเป็นสากล ความเป็นโลกาภิวัตน์ กับความเป็นท้องถิ่น

๓.๖. การสนองตอบต่อสุนทรียภาพและความเป็นมนุษย์ การพัฒนาสื่อเพื่อณรงค์เลิกบุหรีในชุมชน ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสุนทรียภาพและภาวะด้านในของความเป็นมนุษย์ ซึ่งนอกจากจะเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการพัฒนาสื่อให้สามารถเข้าถึงความสนใจทางด้านต่างๆของกลุ่มผู้รับได้เป็นอย่างดีแล้ว มิติด้านสุนทรียภาพและการกลมกลืนภาวะด้านในของมนุษย์จะมีบทบาทต่อการยกระดับความซาบซึ้งและการให้คุณค่าต่อการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ที่มีความละเอียดอ่อนและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural Determinants) ซึ่งเป็นปัจจัยและองค์ประกอบสำคัญต่อการแก้ปัญหาการบริโภคนิยมและการสูบบุหรี่อย่างหนึ่งนั้น มีความเชื่อมโยงกับมิติด้านในของมนุษย์และการพัฒนาความมีสุนทรียภาพของปัจเจก อย่างใกล้ชิด ซึ่งจะส่งผลต่อวิธีให้คุณค่าและการให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆ ที่สืบเนื่องกับการสื่อสารเรียนรู้จากสื่อที่จะพัฒนาและใช้รณรงค์การเลิกบุหรีในชุมชน ในอันที่จะทำให้การใช้สื่อและการปฏิบัติการรณรงค์ทางสื่อ สามารถประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

๔. สถานการณ์การใช้และนำเสนอสื่อ จุดแข็ง จุดอ่อน และแนวพิจารณาที่เหมาะสม

การพัฒนาสื่อเพื่อใช้รณรงค์การเลิกบุหรีในชุมชนอย่างได้ผลนั้น องค์ประกอบแห่งความสำเร็จ จะมีอยู่ที่ตัวสื่อแต่เพียงลำพัง ทว่า จะต้องอาศัยปัจจัยและองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างใกล้ชิด ที่คนทำสื่อ ทั้งเครือข่ายวิชาชีพเวชนิทัศน์ เครือข่ายวิชาชีพเทคโนโลยีการศึกษาแพทยศาสตร์ นักวิชาการสาธารณสุข และนักพัฒนาสาขาต่างๆ จำเป็นต้องให้ความสำคัญในอันที่จะเรียนรู้เพื่อบริหารจัดการให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ได้อย่างดีที่สุดในอันที่สำคัญคือ

๔.๑. ตัวสื่อซึ่งจะมีคุณลักษณะต่างๆตามจุดมุ่งหมายของการนำไปใช้และเทคนิควิธีการทำ

๔.๒. เนื้อหา การออกแบบสื่อสารและวิธีนำเสนอเนื้อหาภายในสื่อ

๔.๓. ทักษะผู้ใช้และผู้นำเสนอสื่อ

๔.๔. การจัดสถานการณ์และวิธีการนำเสนอสื่อ

ดังนั้น ในการพัฒนาสื่อที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้รณรงค์เพื่อเลิกบุหรีในชุมชน จึงมีแนวในการพิจารณาสถานการณ์การนำไปใช้งาน เพื่อเป็นข้อมูลและพัฒนาวิธีคิดในการดำเนินการต่างๆต่อไปให้เหมาะสม ดังสรุปในตาราง

ตารางที่ ๑ สถานการณ์การใช้และนำเสนอสื่อ จุดแข็ง จุดอ่อน และแนวพิจารณาที่เหมาะสม

สถานการณ์การนำไปใช้งาน	คุณลักษณะที่สำคัญ	จุดแข็งและแนวคิดที่สำคัญ	ข้อจำกัด	บทบาทต่อบุคคลและผู้ใช้ทักษะปฏิบัติที่ควรพัฒนาและฝึกฝน
สื่อวิทยากร ผู้สอน ผู้บรรยาย	พัฒนาเนื้อหาของสื่อโดยสรุปแสดงหัวข้อสำคัญครอบคลุมประเด็นและเค้าโครงเนื้อหาสำคัญ สามารถลดและเพิ่มองค์ประกอบต่างๆให้ยืดหยุ่นไปตามผู้ใช้และกลุ่มเป้าหมายที่จะนำไปใช้	ช่วยเสริมกำลังและศักยภาพเครือข่ายปฏิบัติของแหล่งวิทยากรให้สามารถมีบทบาทในการสอนบรรยาย และเป็นวิทยากร ได้ดีมากขึ้น ลดปัญหาการลืม ลดปัญหาทักษะการพูดบรรยาย ให้ครบถ้วน	การปรับปรุงและพัฒนาต้องอาศัยการทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาอยู่เสมอ และในแหล่งที่ขาดแหล่งวิทยากรบุคคล จะนำไปใช้เผยแพร่แต่เพียงลำพังไม่ได้	พัฒนาทักษะการใช้และนำเสนอสื่อประกอบการบรรยายและการพูด เปลี่ยนการทำงานที่ใช้เนื้อหาและการบรรยายเป็นตัวตั้ง เป็นการเน้นผู้ฟังเป็นศูนย์กลาง ออกแบบกิจกรรมและหากรณีตัวอย่างที่จำเพาะเจาะจงเข้ามาเสริม พัฒนาทักษะการนำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ การวางจังหวะนำเสนอสื่อ ความกลมกลืนในการพูด และนำเสนอสื่อ การกระตุ้นความตื่นรู้ ความตื่นตัว การปฏิสัมพันธ์ และการสรุปและเสริมวิชาการ แนวคิด
สื่อ ผู้ใช้เป็นชาวบ้าน อสม ผู้นำชุมชน ผู้นำเยาวชน	ช่วยเสริมภาวะผู้นำและเสริมศักยภาพของอสม และผู้นำชาวบ้าน ทำให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำเสนอสื่อและถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจได้	ควรเป็นสื่อที่เสริมบทบาท อสม และชาวบ้าน ให้เด่น ลดเนื้อหาสื่อที่เป็นภาษาหนังสือและมีความเป็นทางการ ใช้ภาษาภาพ การออกแบบศิลปะสื่อ รวมทั้ง	การสร้างเนื้อหาและการเลือกสรรความรู้สำหรับบรรจุลงในสื่อ หากเน้นเนื้อหาความรู้เชิงเทคนิควิชาการมาก ก็จะทำให้ อสม และชาวบ้าน ทำหน้าที่อธิบาย	ผู้ใช้ที่เป็นชาวบ้าน อสม ผู้นำชุมชน ควรมีโอกาสพัฒนาภาวะผู้นำในการสื่อสาร นำเสนอถ่ายทอด ใช้สื่อ นำการประชุม พูดและนำเสนอความคิดในที่ประชุมและเวทีชุมชน

		<p>การสร้างเนื้อหาจากชุมชนที่ชาวบ้านและอสม.จะสามารถใช้ประสบการณ์มาเสริมเนื้อหาสื่อได้ สื่อแนวนี้ทำให้เครือข่ายทำงานในชุมชนเข้าถึงประชาชนได้ดีขึ้น</p>	<p>ขยายความด้วยตนเองได้ยาก แต่ถ้าหากสร้างเนื้อหาให้สอดคล้องกับประสบการณ์ของชุมชน ก็อาจทำให้นโยบายบางด้านลงลึกเชิงวิชาการมากเกินไป การวิเคราะห์และสร้างเนื้อหาจึงต้องทำงานเชื่อมโยงกับชุมชนซึ่งจะทำให้ผู้ขาดทักษะทำงานกับชุมชนมีขีดจำกัด</p>	
<p>สื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ</p>	<p>มีความเบ็ดเสร็จอยู่ในตนเอง นำเสนอประเด็นเนื้อหาชัดเจน ประเด็นเดียวหรือไม่หลายประเด็น</p>	<p>หากเป็นสื่อเพื่อทำหน้าที่สร้างความสนใจ แต่ลดการให้เนื้อหาในรายละเอียด ต้องให้ข้อมูลเพื่อการติดต่อหรือค้นหารายละเอียดด้วยตนเองต่อไป สื่อในลักษณะนี้ต้องออกแบบให้เข้าถึงชาวบ้านทั่วไปได้ ใ้ได้กว้างขวาง เผยแพร่และแจกจ่ายได้ง่าย</p>	<p>ไม่เหมาะสมต่อการให้เนื้อเชิงลึก ไม่เหมาะสมต่อการเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง ต้องเน้นความน่าสนใจและความเป็นศิลปะของสื่อสูงซึ่งต้องใช้งบประมาณและทรัพยากรที่พอเพียง จึงจะทำให้มีคุณภาพที่ดีพอสะดวกต่อการนำเอาสื่อไปเผยแพร่แจกจ่าย แต่เนื้อหาไม่สามารถยืดหยุ่นไปตามความจำเป็นชุมชน</p>	<p>ผู้ใช้ควรมีความสามารถในการรู้แหล่งผลิตและจัดหาสื่อได้อย่างสอดคล้องกับประเด็นปัญหาที่ต้องการใช้ และสามารถแจกจ่ายเผยแพร่ได้อย่างกว้างขวางเพียงพอในชุมชน</p>

<p>สื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง</p>	<p>รูปแบบและเนื้อหา มีการวิเคราะห์และจัดองค์ประกอบต่างๆอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งเนื้อหาที่จำเป็น และมีเงื่อนไข เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเลือกจัดอัตราการเรียนรู้ และสร้างความคิดหน้าในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้หลายทาง</p>	<p>มีความยืดหยุ่น และเข้าถึงปัจเจก เสริมพลังการเรียนรู้ของปัจเจก และยกระดับการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของปัจเจกได้มากยิ่งขึ้น</p>	<p>มีข้อจำกัดในการเข้าถึงกลุ่มประชาชน โดยอาจจะสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้ในกลุ่มที่มีทักษะการอ่านและการเรียนรู้ แต่ชาวบ้านและคนส่วนใหญ่อาจจะไม่คุ้นเคย ซึ่งก็จำเป็นต้องพัฒนาสื่อขึ้นให้หลากหลายต่อไป</p>	<p>ผู้ใช้ต้องปรับบทบาทผู้การเป็นพี่เลี้ยง ผู้แนะนำแหล่งทรัพยากรสื่อ ผู้ส่งเสริมและสนับสนุน การมีส่วนร่วม ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ หรือ Facilitator</p>
<p>สื่อจัดนิทรรศการ</p>	<p>เป็นสื่อที่สามารถติดตั้ง และจัดกิจกรรมให้ประชาชนได้ ได้เรียนรู้หลายทาง ทั้งจากกิจกรรมที่จัดขึ้น แผ่นภาพ นิทรรศการ เนื้อหาข้อความ รูปภาพ รวมทั้งเสริมเข้าไปกับองค์ประกอบอื่นๆที่ชุมชน และท้องถิ่นต่างๆริเริ่มจัดขึ้น</p>	<p>เป็นสื่อที่จัดกิจกรรมให้น่าสนใจหลายอย่างไปด้วยกันได้ง่าย สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน การเห็น และการเกิดการเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์ได้หลายทาง ให้น่าสนใจได้ง่าย</p>	<p>ต้องดำเนินการหลายด้านซึ่งใช้ทีม และทรัพยากรมาก ทำให้ดำเนินการได้ภายใต้เงื่อนไขความพร้อมที่เพียงพอ</p>	<p>ผู้ใช้ต้องมีทักษะการออกแบบและจัดวางกิจกรรมให้น่าสนใจ ต้องมีเครือข่าย และมีทักษะในการระดมทรัพยากร ทักษะการประสานความร่วมมือ ทักษะการนำทีม และการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม</p>

<p>หนังสือ คู่มือ</p>	<p>ใช้สำหรับเป็น แนวการทำงาน ศึกษาและพัฒนา แนวคิดเพื่อ ทำงานให้ สอดคล้องกัน ในวงกว้าง เป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้าเพื่อ ให้ผู้ที่มิ ความสามารถ เรียนรู้ด้วย ตนเองและเป็น เครือข่ายความ ร่วมมือ ระดม การทำงาน ร่วมกันมากขึ้น</p>	<p>เป็นสื่อที่สามารถ ศึกษาค้นคว้าและ เป็นแหล่งอ้างอิง ได้ เป็นทรัพยากร ส่งเสริมการสร้าง เนื้อหาและใช้เพื่อ ดำเนินการอย่าง อื่นต่อไปได้อีก</p>	<p>มีข้อจำกัดในการ แจกจ่าย จำเป็นต้อง ระบุกลุ่มคนที่เป็น เครือข่ายผู้ใช้ให้ ชัดเจน ไม่สามารถ เข้าถึงชุมชนและ ผู้ใช้ทั่วไปได้</p>	<p>ผู้ใช้ต้องมีทักษะใน การศึกษาและปรับปรุง เทคนิคกระบวนการต่างๆ ไปใช้ให้สอดคล้องกับ เงื่อนไขแวดล้อมที่ แตกต่างกันของชุมชน ต่างๆ</p>
------------------------------	---	---	--	---

๕. ขั้นตอนการพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์เลิกบุหรี

๕.๑ การเตรียมการและการวางแผน

การหาข้อมูลในการเตรียมการและวางแผนพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์เลิกบุหรีในชุมชน สามารถทำได้หลายวิธีซึ่งควรพิจารณายืดหยุ่นให้เหมาะสมไปตามข้อจำกัดและความพร้อมทางด้านต่างๆ เพื่อให้การทำงานความคิดและดำเนินการต่างๆ ในลำดับต่อไปสะท้อนความจำเป็นในการผลิตและใช้สื่อ มากกว่าพัฒนาขึ้นบนความต้องการของผู้พัฒนาสื่อขึ้นมาด้านเดียว จากนั้น จึงออกแบบและพิจารณาเลือกสื่อเพื่อผลิตและพัฒนาเป็นสื่อต้นแบบ ซึ่งในการพัฒนาขึ้นใช้ในชุมชนระดับต่างๆ ของประเทศนั้น ควรคำนึงถึงการเลือกสื่อให้เหมาะสมกับฐานทรัพยากรและทุนศักยภาพของชุมชน เพื่อให้ได้แนวความคิดและพัฒนาสื่อ ตลอดจนดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้บรรลุวัตถุประสงค์ครอบคลุมทั้งความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเกิดความประหยัดได้อย่างดีที่สุด

ในการเริ่มต้นที่จะศึกษาและรวบรวมข้อมูล เพื่อวิเคราะห์วัตถุประสงค์และความจำเป็นของการผลิตและใช้สื่อ ควรพิจารณาวิธีที่จะดำเนินการได้ตามความพร้อมและเลือกดำเนินการได้หลายแบบ หลายวิธี ดังนี้

๕.๑.๑. การวิเคราะห์วัตถุประสงค์และความจำเป็นของการผลิตและใช้สื่อ

(๑) **การจัดเวที** ดำเนินการ โดยช่วยกันกับชุมชนค้นหาคนแล้วจัดเวทีชุมชนเพื่อระดมสมองและระดมการปฏิบัติไปตามขั้นตอนต่างๆ ซึ่งนอกจากจะเป็นกลไกพัฒนาสื่อแล้ว กระบวนการดังกล่าวนี้จะเป็นการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการทำงานสื่อเพื่อรณรงค์เลิกบุหรีในชุมชนพร้อมกันไปด้วย นอกจากนี้ การระดม

การมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะดังกล่าว ก็จะก่อให้เกิดการเรียนรู้และนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาสื่อเพื่อณรงค์เลิกบุหรี่ในชุมชนอีกด้วย เนื่องจาก ผลต่อการปฏิบัติและเรียนรู้ของชุมชนนั้น นอกจากจะเกิดจากตัวสื่อและการใช้เพื่อณรงค์เลิกบุหรี่ในชุมชนซึ่งเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นภายหลังการนำเอาสื่อที่พัฒนาและผลิตขึ้นไปใช้แล้ว เราสามารถออกแบบกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมลงไปเป็นขั้นตอนต่างๆที่เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ จากนั้น ก็ทำให้กระบวนการต่างๆของการพัฒนาสื่อเป็นเวทีปฏิบัติการชุมชน และกระบวนการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวกับการพัฒนาองค์ประกอบต่างๆของสื่อที่ตนเองก็มีความเป็นสื่อเชิงกระบวนการทำให้ประชาชนและชุมชนที่ได้มีส่วนร่วมกิจกรรมที่ดำเนินการขึ้น ได้เรียนรู้และเกิดทักษะเป็นเครือข่ายปฏิบัติการสื่อในชุมชน

องค์ประกอบของเวทีประกอบด้วยกลุ่มคนที่อยู่ในชุมชนที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำการพัฒนาและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดับชาวบ้าน เช่น กลุ่ม อสม กลุ่มเยาวชน กลุ่มนักพัฒนาเอกชน กลุ่มประชาคม ชมรมสร้างสุขภาพ เหล่านี้เป็นต้น เวทีชุมชน จึงเป็นทั้งกลไกพัฒนาสื่อและเป็นวิธีทำงานด้านความคิด การทำงานข้อมูลสื่อในชุมชน รวมทั้งมีความเป็นสื่อเชิงกระบวนการ ซึ่งทำให้ทั้งตัวสื่อ โอกาสการได้มีประสบการณ์ในการคิด พัฒนาสื่อ และปฏิบัติการเชิงสังคมทางสื่อด้วยตนเองของชุมชน มีพลังต่อการทำให้ชุมชนและกลุ่มการรวมตัวกันของประชาชนในชุมชนในรูปแบบต่างๆ ทำงานรณรงค์เลิกบุหรี่ด้วยสื่อและวิธีปฏิบัติการที่ประหยัดทรัพยากร อีกทั้งสามารถดำเนินการได้อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง ด้วยตนเอง

แนวคิดและวิธีดำเนินการในลักษณะนี้ เครือข่ายวิชาชีพสุขภาพ ตลอดจนเครือข่ายวิชาชีพเวชภัณฑ์และเครือข่ายวิชาชีพเทคโนโลยีการศึกษาแพทยศาสตร์ มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาเครือข่ายปฏิบัติการที่เชื่อมโยงไปถึงการทำงานชุมชน ทั้งโดยการขยายผลและถ่ายทอดบทบาทการดำเนินงานที่เป็นการเข้าไปเสริมศักยภาพให้ชุมชนเป็นหน่วยปฏิบัติการและเรียนรู้เพื่อพัฒนาสื่อและปฏิบัติการแก้ปัญหาชุมชนทางสื่อได้ด้วยตนเอง และอีกวิธีหนึ่ง ก็ดำเนินการด้วยการเข้าไปทำงานเชิงปฏิบัติการชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งทั้งสองวิธีนี้ ผู้พัฒนาสื่อมีความจำเป็นต้องทำงานเชิงปฏิบัติการเชิงสังคมและทำงานชุมชนได้

(๒) การสำรวจและวิเคราะห์ความจำเป็น การรวบรวมข้อมูลเพื่อทำงานความคิดและวางแผนดำเนินการต่างๆต่อไปนั้น เป็นวิธีจัดการความรู้และเป็นเครื่องมือทางวิชาการที่ชาวบ้านกับชุมชนไม่คุ้นเคย แต่เป็นวิธีที่คนทำงานโดยทั่วไปสามารถดำเนินการได้โดยง่าย จุดแข็งของวิธีนี้ก็คือ มีความสะดวก ดำเนินการง่ายด้วยนักวิชาการภายนอกชุมชน และมีหลักเกณฑ์การตัดสินใจด้วยหลักฐานข้อมูล ซึ่งทำให้สื่อความเข้าใจและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องได้ง่าย ส่วนจุดอ่อนก็คือ เป็นกระบวนการที่จะทำให้องค์ประกอบต่างๆที่เกิดขึ้นภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ รวมศูนย์เข้าหานักวิชาการและคนภายนอกชุมชนมากขึ้นไปลำดับ ในขณะที่ทำให้ชาวบ้านและคนในชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย สามารถมีส่วนร่วมทางการปฏิบัติได้น้อยลงมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ หากมีความจำเป็นต้องใช้วิธีนี้แล้ว ก็ควรพัฒนาวิธีปฏิสัมพันธ์และสร้างการมีส่วนร่วมให้กับชุมชนผ่านกระบวนการอย่างอื่น เพิ่มขึ้นมาอย่างเพียงพอด้วย

(๓) การระดมสมองกลุ่มตัวแทนและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้พัฒนาสื่ออาจใช้วิธีระดมสมองกลุ่มตัวแทนผู้เกี่ยวข้องและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านต่างๆ ให้มาเป็นกลไกรวบรวมข้อมูลและพัฒนาแนวคิดเพื่อพัฒนาสื่อ โดยคัดแปลงวิธีระดมสมอง การสนทนากลุ่ม การอภิปรายและแลกเปลี่ยนทรรศนะ ซึ่งจะเป็นวิธีที่กระทัดรัดแต่มีประสิทธิภาพมากด้วยเช่นกัน องค์ประกอบผู้เข้าร่วมเวที ควรประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงานผู้รับผิดชอบเชิงนโยบาย ผู้นำชุมชน ชาวบ้านในชุมชนจากกลุ่มที่หลากหลาย นักวิชาการและเครือข่ายวิชาชีพสุขภาพที่มีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหา นักวิชาการด้านสื่อและปฏิบัติการทางการศึกษาในชุมชน ดำเนินการอย่าง

เป็นระบบโดยเตรียมผู้นำสนทนาระดมสมอง ทีมจดบันทึก คนเขียนแผนภาพความคิดเพื่อช่วยจำและส่งเสริมการต่อความคิดกัน เครื่องบันทึกเสียง สนทนาให้ได้ข้อมูลที่รอบด้าน ครอบคลุมประเด็นความคิดและประเด็นเนื้อหาสำหรับนำไปพัฒนาสื่อขั้นตอนต่างๆต่อไป

(๕) การทำกรณีศึกษา (Cased Study) ผู้พัฒนาสื่ออาจเลือกวิธีที่ดำเนินการทางด้านต่างๆ ให้ได้ประสบการณ์และข้อมูลอย่างเข้มข้น โดยการทำกรณีศึกษา เช่นทดลองพัฒนาและปฏิบัติการสื่อกับกลุ่มเล็กๆในชุมชน การค้นหาผู้มีประสบการณ์ตรงที่มีองค์ประกอบต่างๆอยู่ในตนเองสะท้อนสิ่งที่ต้องการ อยู่ในชุมชน แล้วทำการศึกษาเป็นรายกรณี เช่น เข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชนและทำกรณีศึกษากับผู้ติดบุหรี่และสามารถเลิกได้ด้วยตนเอง ศึกษาเรียนรู้แนวปฏิบัติตน วิธีคิด การเปิดรับสื่อ การเรียนรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การแปรความรู้ไปสู่การแก้ปัญหาในชีวิตจริง ตลอดจนการมีส่วนร่วมเรื่องส่วนรวมของชุมชน จากนั้น จึงนำเอาข้อมูลและบทเรียนมาวิเคราะห์ให้ได้แนวคิดเพื่อพัฒนาสื่อที่ต้องการต่อไป

๔.๑.๒. การพิจารณาและเลือกสื่อที่เหมาะสมจากฐานทรัพยากรและทุนศักยภาพชุมชน การออกแบบแนวคิดและพัฒนาสื่อ ควรมุ่งเลือกสื่อที่เหมาะสมกับการที่ชุมชนจะสามารถพึ่งตนเองทางด้านต่างๆได้มากที่สุด ในระยะยาวโดยดำเนินตามแนวคิดที่ได้กล่าวถึงในข้างต้น เช่น วัสดุและอุปกรณ์ ตลอดจนวิทยาการและเทคโนโลยีที่เข้าถึงและหาได้ง่ายในชุมชนท้องถิ่น ชุมชนและคนท้องถิ่นมีภูมิปัญญาและความรู้เพื่อการปฏิบัติ สามารถดูแลและควบคุมการดำเนินการต่างๆด้วยตนเองของชุมชนได้มากที่สุด จากนั้น จึงถือเป็นพื้นฐานของการทำงานความคิด ออกแบบสร้างสรรค์ และพัฒนาสื่อในขั้นตอนต่างๆต่อไป

๔.๒ การพัฒนาแนวคิดและสร้างสื่อต้นแบบ หลังจากวิเคราะห์ข้อมูล เห็นประเด็นความต้องการวัตถุประสงค์ของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ รวมทั้งเป้าหมายสำคัญของการนำสื่อไปใช้รณรงค์การเลิกบุหรี่ในชุมชนแล้ว ก็จะเป็นการพัฒนาแนวคิดและสร้างสื่อต้นแบบ

๔.๒.๑. การระดมสมอง รวบรวมข้อมูล และยกร่างความคิด ทีมผลิตสื่อและกลุ่มผู้เกี่ยวข้องที่สำคัญ โดยเฉพาะนักเวชนิทัศน์ ช่างศิลป์ ฝ่ายทำงานสร้างสรรค์ นักวิชาการ โสตทัศนศึกษา นักเทคโนโลยีการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ แพทย์ เครือข่ายวิชาชีพสุขภาพ หน่วยงานและองค์กรนโยบาย องค์กรสนับสนุน ร่วมกันระดมสมอง ติงท้วงยกร่างความคิด และทำภาพร่างทางความคิดทางด้านต่างๆ เช่น กลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ สื่อที่ต้องการ ประเด็นการสื่อ การออกแบบสร้างสรรค์ ข้อมูลและหลักคิดสำคัญที่เกี่ยวข้อง กลวิธีหลักของสื่อและวิธีนำเสนอของสื่อ นัยยะที่สอดแทรกในสื่อ ศิลปะ ลูกเล่น และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งการทำงานความคิดดังกล่าว อาจจะต้องทำหลายรอบ บางความคิดอาจทิ้งไปและทำใหม่หรืออาจจะนำมาใช้ได้เลยก็ได้

๔.๒.๒. การทำความเข้าใจให้เห็นภาพ (Visualization) ข้อมูลและความคิดสร้างสรรค์ทั้งหมด จะทำให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องเห็นเป็นภาพได้โดยการทำความคิดให้เป็นภาพ ซึ่งนักเวชนิทัศน์ ช่างศิลป์ หรือผู้ที่สามารถเข้าใจงานความคิดและคิดเป็นภาพออกมาได้ จะสามารถทำได้ การทำความเข้าใจเห็นเป็นภาพนี้ นอกจากจำเป็นต้องใช้ความสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและตีโจทย์สื่อสะท้อนออกมาเป็นภาพอย่างที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องการแล้ว จำเป็นต้องอาศัยทักษะการปฏิบัติทางการสื่อสารและนำเสนอความคิดด้วยสื่อทัศนศิลป์ สามารถเขียนภาพคลี่คลายให้เห็นความต่อเนื่องทางความคิด ฉายภาพความคิดจากแง่มุมที่รอบด้านจากประเด็นเดียวกัน ซึ่งงานในขั้นตอนนี้ นอกจากจะทำให้ความคิดทุกอย่างเริ่มปรากฏออกมาเป็นภาพ มีความเป็นรูปธรรมแล้ว จัดว่าเป็นวิธีปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพต่อการประหยัดค่าใช้จ่าย ลดความสิ้นเปลืองทรัพยากร สามารถคิดและทำให้เป็นภาพได้หลายครั้งจนกว่าความคิดและความต้องการต่างๆจะลงตัว สะท้อนความต้องการและสามารถสื่อความเข้าใจให้ตรงกันได้ของทุกฝ่าย

๔.๒.๓. การทำหุ่นจำลองและตัวแบบเพื่อตรวจสอบและปรับปรุง เมื่อความคิดเบื้องต้นลงตัวมากพอสมควรแล้ว หากเป็นสื่อสิ่งของลอยตัวก็จะนำมาทำเป็นหุ่นจำลอง หากเป็นสื่อภาพและสิ่งพิมพ์ก็จะนำมาทำเป็นภาพร่างหรือภาพเสกซ์ และหากเป็นสื่อภาพเคลื่อนไหวก็จะนำมาทำสตอรี่บอร์ด (Story Board) ซึ่งจะมีลักษณะเป็นการทดลองปฏิบัติการซึ่งทำให้สามารถวิพากษ์ ดิชม ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม ถกอภิปราย และทำการปรับปรุงแก้ไข จนได้ต้นแบบความคิดในขั้นต้นของสื่อที่ต้องการ

๔.๒.๔. การทดลองทำต้นแบบสื่อของจริง ต้นแบบความคิดทางด้านต่างๆ จะนำมาทดลองทำเป็นสื่อที่เหมือนของจริง และตรวจสอบทางด้านต่างๆอีกครั้ง

๔.๒.๕. การทดลองใช้ วิจัย และตรวจสอบ ต้นแบบสื่อของจริงจะนำไปทดลองใช้ในสถานการณ์ต่างๆตามความเหมาะสม ซึ่งอาจนำไปปฏิบัติการจริงโดยชุมชน หรือทดลองใช้และวิพากษ์แ่งมุมต่างๆ โดยผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งวิเคราะห์ห้วิจัยแ่งมุมต่างๆ ไปตามระดับความจำเป็น ซึ่งวิธีพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพแต่ลดข้อจำกัดในการดำเนินการอย่างพึ่งตนเองได้มากที่สุดก็คือ การทดลองใช้สื่อกับกลุ่มที่มีความแตกต่างกันทางด้านต่างๆ ๓ กลุ่มในโอกาสที่แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้เกิดทรรศนะและได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆของสื่อที่มีพลังในการตรวจสอบกันและกันอยู่ในตนเอง ทำให้สามารถได้แนวปรับปรุงและพัฒนาให้ต้นแบบของสื่อมีความสมบูรณ์ พร้อมทั้งมีองค์ความรู้กำกับ สำหรับเป็นเนื้อหาคู่มือและแนวการใช้ที่เพียงพอและมีความรอบด้าน

๔.๒.๖. การทำสื่อต้นแบบ ข้อมูล และคู่มือ ต้นแบบสื่อที่ผ่านการตรวจสอบปรับปรุงกระทั่งลงตัวในทุกด้านอย่างเพียงพอแล้ว ก็จะสามารถนำไปสู่กระบวนการผลิตเพื่อแจกจ่าย พร้อมกับทำคู่มือประกอบการใช้แจกจ่ายไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการต่อไป

๔.๓ การวางแผนผลิต สื่อต้นแบบรวมทั้งต้นฉบับของคู่มือที่พัฒนาเป็นต้นฉบับแล้ว ก็สามารถนำไปสู่กระบวนการผลิต ซึ่งจะเป็นงานเชิงการบริหารจัดการ การวางแผนการผลิต การประมาณการค่าใช้จ่าย การประสานการผลิต การติดตามควบคุมกำกับ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง ให้ได้สื่อที่มีคุณภาพตามที่ต้องการ

๔.๔ การเผยแพร่และใช้สื่อ สื่อที่ผลิตขึ้นแล้วจะเป็นสื่อที่พร้อมสำหรับเผยแพร่ไปสู่ชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้รณรงค์เพื่อการเลิกบุหรี่ในกลุ่มเป้าหมายต่างๆของชุมชนที่ต้องการต่อไป

๔.๖ การประเมินผล ประเมินผลโครงการปฏิบัติการทางสื่อสามารถดำเนินการได้หลายแนวทางเช่นกัน ทว่าสำหรับการรณรงค์เพื่อการเลิกบุหรี่ในชุมชนแล้ว ควรดำเนินการให้เป็นกระบวนการที่เสริมศักยภาพของชุมชนให้ได้บทเรียน การเรียนรู้ เพิ่มพูนศักยภาพการปฏิบัติการและการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสุขภาวะต่างๆของชุมชนให้ก่อเกิดมากยิ่งขึ้น

๔.๖.๑. มติการประเมิน ควรประเมินองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อชุมชนและคนทั่วไป ในอันที่จะสามารถนำไปสะท้อนผลสู่การพัฒนาภาคปฏิบัติการของตนเองได้ต่อไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๔.๖.๑.๑ มติคุณภาพและขีดความสามารถของสื่อ

- (๑) องค์ประกอบความมีประสิทธิภาพของสื่อ
- (๒) องค์ประกอบความมีประสิทธิภาพของสื่อ
กระบวนการใช้และปฏิบัติการต่างๆที่เกี่ยวข้อง
- (๓) องค์ประกอบด้านความประหยัดและความเหมาะสมพอเพียง

๔.๖.๑.๒. มิตិតิลปะและความสร้างสรรค์สื่อ

- (๑) คุณทริยภาพและความสวยงาม
- (๒) ความชัดเจนต่อการสื่อสารและการสร้างความเข้าใจสิ่งที่ยากให้ง่ายแก่คนทั่วไป
- (๓) การให้วิธีคิดและความบันดาลใจต่อการเรียนรู้และพัฒนาต่อไปด้วยตนเอง

๔.๖.๑.๓ มิตិปฏิบัติการเชิงสังคมทางสื่อและสร้างศักยภาพบริหารจัดการความเป็นส่วนรวม

- (๑) องค์กรประกอบด้านกระบวนการเรียนรู้ การริเริ่มและแก้ปัญหา
การถอดบทเรียน การจัดการความรู้
- (๒) องค์กรประกอบด้านการสร้างศักยภาพบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน
การก่อเกิดกลุ่มการรวมตัว การวางแผนและโครงการปฏิบัติการสื่อขึ้นจากชุมชน
- (๓) องค์กรประกอบด้านการพัฒนาเครือข่าย
การก่อเกิดความร่วมมือหลากหลายภาคส่วนร่วม
การก่อเกิดความร่วมมือข้ามเครือข่ายวิชาชีพ

๔.๖.๒. รูปแบบและระเบียบวิธีการประเมิน การพัฒนาสื่อรณรงค์เพื่อการเลิกบุหรี่ในชุมชน ควรมุ่งให้ความสำคัญต่อการแปรโอกาสการปฏิบัติการเชิงสังคมผ่านโครงการรณรงค์การเลิกบุหรี่ ให้เป็นโอกาสการสร้างภูมิปัญญาจากการแก้ปัญหา และการเรียนรู้การปฏิบัติของชุมชน ซึ่งจะทำให้โครงการปฏิบัติการทางสุขภาพ ตลอดจนทางด้านป้องกันและควบคุมบุหรี่ยาสูบ เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา ทำให้พลเมืองแลประชากรในระดับชุมชนที่เป็นฐานรากของสังคมมีประสบการณ์ทางสังคม สร้างการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพพลเมืองไปตลอดชีวิต เสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสร้างสังคมเข้มแข็งขึ้นจากวัฒนธรรมการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้น การประเมิน ตลอดจนการติดตามและให้การสนับสนุนต่างๆ ควรเปลี่ยนแปลงจากการประเมินเพื่อเป็นกลไกตัดสินใจของหน่วยงานและองค์กรภายนอกชุมชน ให้เป็นกระบวนการเรียนรู้และยกระดับความมีนัยสำคัญของสิ่งที่ประชาชนและชุมชนได้ริเริ่มและทำด้วยตนเอง อย่างค่อยเป็นค่อยไป เช่น

(๑) การจัดการความรู้ก่อนและหลังการปฏิบัติ นำเอาประสบการณ์มานั่งสนทนา บอกเล่า พูดคุย และรวบรวมความคิด ค่อยๆยกระดับให้เป็นการบันทึกความรู้และจัดเก็บข้อมูลต่างๆอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงความรู้และวิธีการจัดการความรู้ของโลกภายนอกได้อย่างกลมกลืนมากขึ้นอย่างเป็นลำดับ

(๒) การถอดบทเรียนสร้างศักยภาพกลุ่มประชาคมและชุมชนผู้ปฏิบัติ นำเอากลุ่มผู้เกี่ยวข้องทางการปฏิบัติและประสบการณ์ที่ได้มีส่วนร่วมโดยตรง มาถอดบทเรียน วิเคราะห์ตนเอง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนศึกษาเชื่อมโยงกับความรู้ของสากล สรุปบทเรียนและสะท้อนกลับสู่วงจรปฏิบัติการต่างๆอย่างต่อเนื่อง

(๓) การวิจัยและประเมินผล ดำเนินการ โดยขอความร่วมมือจากภายนอกชุมชน ให้ดำเนินการประเมินผลและวิจัย สร้างความรู้เพื่อการพัฒนาต่อไปในอนาคตอย่างเป็นระบบ

๔.๖.๓. การสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อเกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาองค์กรจัดการความเป็นส่วนรวมของชุมชนด้วยตนเอง การพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์การเลิกบุหรี่ในชุมชน ควรคำนึงถึงความสามารถริเริ่มและดำเนินการเองได้มากยิ่งขึ้นอย่างยั่งยืนของชุมชน รวมทั้งสามารถส่งเสริมให้ชุมชนมีความสามารถในระดับตัวปัญญาและวิธีคิด ซึ่งสามารถถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาการปฏิบัติ ตลอดจนความสามารถทางด้านต่างๆ ทั้งระดับปฏิบัติการ และระดับการวางแผน ตลอดจนการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ไปสู่ประเด็น

ส่วนรวมและประเด็นความสนใจร่วมกันทางด้านต่างๆของชุมชนที่นอกเหนือจากเรื่องบุญหรือและยาสูบ ดังนั้นจึงควรมีการออกแบบกระบวนการทุกขั้นตอนให้ชุมชนและกลุ่มปัจเจกในชุมชนได้มีส่วนร่วมอย่างมีนัยยะต่อการเรียนรู้และเกิดศักยภาพการบริหารจัดการความเป็นส่วนรวมด้วยตนเอง

(๑) การทำงานเป็นกลุ่มที่ให้ความเป็นอิสระภาพและเป็นกลุ่มทำงานแก้ปัญหาแนวประชามรวมตัวโดยโครงสร้างทางปัญญา ใช้ความรู้และการจัดการปัญหาด้วยสัมมนาทรศนะ ปฏิสัมพันธ์แนวราบ และพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ

(๒) การแก้ปัญหาและการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Practice and Learning Through Action)

(๓) ขยายผลทางสื่อ การถ่ายทอดสื่อสาร สร้างการเรียนรู้แบบเสริมพลัง (Empowerment and Strengthening by Learning Audio-Visual Media and Learning Communication)

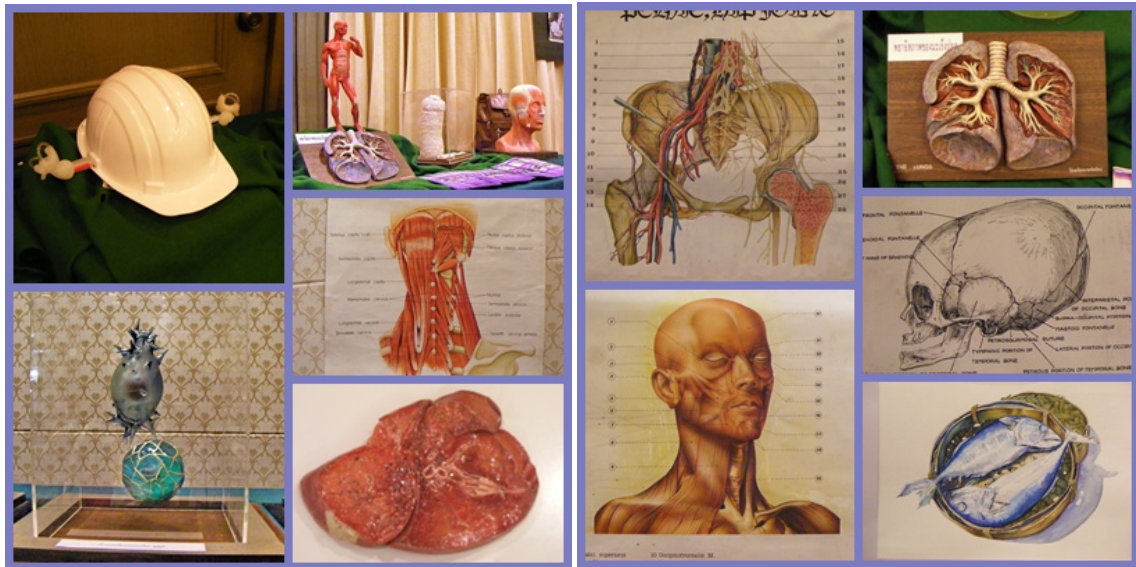
โดยทั่วไปแล้ว การพัฒนาการเรียนรู้และสร้างศักยภาพประชาชนกลุ่มต่างๆ คนทั่วไปมักคุ้นเคยกับการดำเนินการโดยจัดอบรม ประชุม สัมมนา โดยใช้เนื้อหาและความรู้ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนวิทยากรผู้มีความรู้ด้านต่างๆเป็นตัวตั้ง ซึ่งจะไม่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้าน ดังนั้น หากดำเนินการในรูปแบบดังกล่าวนี้ ก็ควรปรับปรุงและออกแบบดำเนินการเสียใหม่ โดยทำให้กระบวนการอบรม การประชุม และการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เป็นวงจรที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและกิจกรรมที่ชุมชนปฏิบัติ เหมือนกับเป็นเวทีถอดบทเรียนและจัดการความรู้ให้สะท้อนกับภาคปฏิบัติของชุมชนในระดับต่างๆ ขณะเดียวกัน ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนวิทยากรและกลุ่มนักวิชาการพัฒนาที่มุ่งสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพชุมชนก็ต้องเรียนรู้และพัฒนาบทบาท จากการเป็นผู้สอนและผู้ถ่ายทอดความรู้ ให้เป็นผู้ออกแบบและจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อบริหารจัดการความเปลี่ยนแปลงของประชาชน บนเวทีการเรียนรู้ ทำเวทีอบรมให้เป็นเวทีทำงานของชาวบ้าน

นอกจากนี้ การจัดเวทีเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพชุมชน โดยจัดอบรมให้ชุมชนและเครือข่ายรณรงค์เพื่อการเลิกบุหรี่ในชุมชน อาจจะมีข้อจำกัดต่อการดำเนินการให้ต่อเนื่อง อีกทั้งไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมพลังการปฏิบัติของชาวบ้านและแยกส่วนออกจากการดำเนินชีวิตมาดำเนินการอย่างเป็นทางการในห้องประชุมและในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งชาวบ้านและประชาชนในชุมชนอาจจะไม่มีทักษะสำหรับมีส่วนร่วมในรูปแบบดังกล่าว ดังนั้น จึงควรออกแบบให้กิจกรรมและปฏิบัติการสื่อในขั้นตอนต่างๆ มีกระบวนการเรียนรู้ที่ผสมผสานดำเนินการคู่ขนานไปด้วย รวมทั้งสื่อและบรรยากาศการเรียนรู้ที่หลากหลาย ก็ควรบูรณาการเข้าสู่การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ ซึ่งจะทำให้ระหว่างการทำงานนั้น ชาวบ้านก็จะมีโอกาสเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมและเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ไปด้วยอยู่ตลอดเวลา ไม่ต้องแยกส่วนมาจัดอบรมอย่างเป็นทางการเฉพาะ

๕. ตัวอย่างสื่อเพื่อณรงค์เลิกบุหรี่ในชุมชนจากเวทีสัมมนาเชิงปฏิบัติการเครือข่ายวิชาชีพเวชนิทัศน์

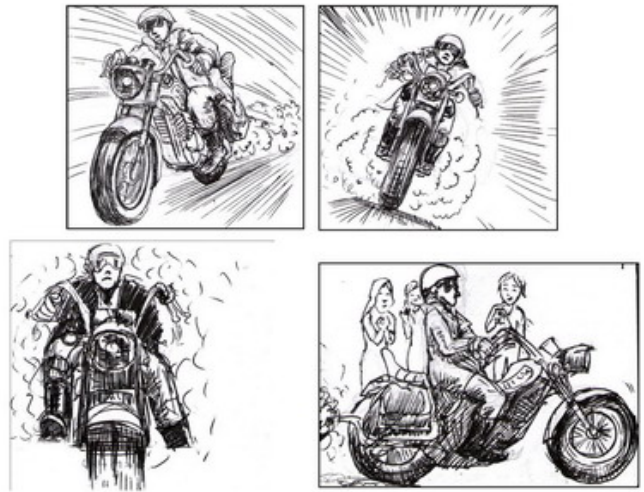
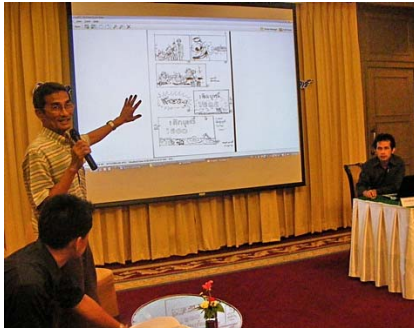
ภาพที่ ๒ และภาพที่ ๓ : เครือข่ายวิชาชีพเวชนิทัศน์และเทคโนโลยีการศึกษาแพทยศาสตร์ ประชุมเชิงปฏิบัติการ แหล่งวิทยากรจากเครือข่ายวิชาชีพสุขภาพให้เนื้อหา วิธีคิด ประเด็นการสื่อสารที่สำคัญ จากนั้นก็ประชุมกลุ่มระดมสมอง ทำงานความคิด ออกแบบกลวิธีสื่อ ศิลปะการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร จากนั้นทดลองทำให้เป็นภาพและหุ่นจำลอง นำเสนอ วิพากษ์วิจารณ์ และนำกลับไปทำสื่อต้นแบบ นำกลับมาเสนอ

ภาพที่ ๓ และภาพที่ ๔ : รูปแบบ เทคนิค และศิลปะการพัฒนาสื่อต้นแบบสำหรับทำเนื้อหาทางการแพทย์และทางวิทยาศาสตร์ที่สื่อสารได้ยากระหว่างแพทย์และนักวิชาชีพสุขภาพกับคนทั่วไป ทว่า มีความสำคัญ หากสามารถสร้างศักยภาพให้ปัจเจก ครอบครัว และชุมชน สามารถเรียนรู้ เข้าใจ และเข้าถึงการมีส่วนร่วมทางการปฏิบัติด้วยตนเอง นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง ก็จะทำงานสุขภาพเชิงรุก สร้างนำซ่อม สามารถดำเนินการอย่างได้ผลดีมากยิ่งขึ้น หลังจากศึกษาข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา และพัฒนาความคิดต่างๆแล้ว กลุ่มผู้เชี่ยวชาญสื่อและกลุ่มนักเวชนิทัศน์ที่เชี่ยวชาญเทคนิคการทำสื่อการแพทย์หลากหลาย ก็จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความเชี่ยวชาญสำหรับบททวน คติไคร์ครวญ และพิจารณาสื่อต่างๆอย่างลึกซึ้ง

ภาพที่ ๕ และภาพที่ ๖ : การทำงานความคิดสร้างสรรค์นำมาทำเป็นหุ่นจำลอง สดอริบอด และต้นแบบความคิด เพื่อนำเสนอและดิชม แลกเปลี่ยนทรรศนะ รวบรวมข้อมูลเพื่อปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาสื่อต้นแบบต่อไปอีก

ภาพที่ ๗ และภาพที่ ๘ : การตีโจทย์และทำงานความคิดให้เป็นภาพของการทำสื่อภาพยนตร์เพื่อฉาย ณ โรงภาพยนตร์ นำเสนอเป็นแนวคิด บทภาพยนตร์ และสตอรี่บอร์ด จากนั้น นำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนทรรศนะและรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาสื่อต้นแบบ การประชุมเชิงปฏิบัติการดังตัวอย่างนี้ สามารถพัฒนาแนวคิดและนำเสนอการพัฒนาสื่อเป็น ๓ กลุ่ม ประกอบด้วย สื่อกราฟิกและการจัดนิทรรศการ สื่อหุ่นจำลองและการจัดแสดง และสื่อภาพยนตร์เพื่อการรณรงค์ในโรงภาพยนตร์

ภาพที่ ๘ ผลงานพัฒนาสื่อต้นแบบ เป็นการพัฒนาต่อเนื่องจากภาพร่างทางความคิดและการทดลองทำหุ่นจำลองด้วยวัสดุอย่างง่ายเพื่อเป็นงานทดลองคิดและรวบรวมข้อมูลสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาสื่อต้นแบบ นำเสนอโดยกลุ่มหุ่นจำลองและการจัดแสดง โดย อองอาจ ศิลปะ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลังการนำเสนอ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาและผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ ศิลปะ และนักเวชนิทัศน์ วิชาภักษ์ และนำข้อมูลไปปรับปรุงพร้อมเป็นสื่อต้นแบบ นำไปทดลองใช้ และปรับปรุงเพื่อผลิตเผยแพร่ต่อไป

๖. หน่วยงานและองค์กรที่สำคัญสำหรับดำเนินงานในระดับชุมชน

หน่วยงานและองค์กรในท้องถิ่น เป็นแหล่งทรัพยากรสาธารณะและเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญสำหรับการพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์การเลิกบุหรี่ในชุมชน สามารถเป็นเครือข่ายดำเนินการและสนับสนุนการดำเนินงานทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น การเป็นแหล่งความรู้ความเชี่ยวชาญของท้องถิ่น การเป็นแหล่งข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการพัฒนาสื่อในชุมชนท้องถิ่น การเป็นแหล่งบุคคลากรความเชี่ยวชาญที่สามารถเป็นเครือข่ายพัฒนาสื่อในท้องถิ่น รวมทั้งเป็นแหล่งจัดบริการสื่อ เผยแพร่ นำเสนอและถ่ายทอดสื่อ ตลอดจนเป็นแหล่งพัฒนาเครือข่ายผู้นำปฏิบัติการทางสื่อให้กับ อสม ผู้นำชุมชน ตลอดจนภาคประชาชน และหน่วยงานในท้องถิ่นจากภาคส่วนต่างๆในพื้นที่ชุมชนเดียวกัน ได้เป็นอย่างดี

๖.๑ หน่วยงานบริการสุขภาพในท้องถิ่น ประกอบด้วย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สถานีอนามัย โรงพยาบาลในรับจังหวัด อำเภอ และตำบล ศูนย์บริการสุขภาพภาคประชาชน ศูนย์สุขภาพชุมชน เหล่านี้เป็นต้น

๖.๒ หน่วยงานราชการและองค์กรภาครัฐในท้องถิ่น ประกอบด้วย สำนักงานของส่วนราชการด้านการศึกษา เกษตรและสหกรณ์ การปกครองและพัฒนาชุมชน สำนักงานอำเภอ หน่วยงานด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เหล่านี้เป็นต้น

๖.๓ องค์กรบริหารและปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล

๖.๔ สถาบันวิชาการและหน่วยวิชาการในท้องถิ่น ประกอบด้วย มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาลัยการศึกษาศาธารณสุข วิทยาลัยพยาบาล เหล่านี้เป็นต้น

๖.๕ วัดและองค์กรทางศาสนาในท้องถิ่น

๖.๖ ชมรม อสม กลุ่มประชาคม เครือข่ายประชาสังคม สื่อท้องถิ่น

๗. สรุป

การพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์การเลิกบุหรี่ในชุมชน มีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติการเชิงสังคมเชิงรุกเพื่อสร้างภาวะสังคมไทยปลอดบุหรี่และเป็น โอกาสสร้างความเข้มแข็งของสังคมขึ้นมาจากชุมชนฐานรากของสังคมรูปแบบสื่อเพื่อนำไปใช้สนับสนุนการดำเนินที่สำคัญ ประกอบด้วยสื่อเพื่อให้สุขศึกษาในหน่วยบริหารสุขภาพและในชุมชน ที่ดำเนินการโดยแพทย์และเครือข่ายวิชาชีพสุขภาพ สื่อเพื่อประกอบการบรรยาย สอน และถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจโดยผู้เชี่ยวชาญ สื่อเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ซึ่งมีความเบ็ดเสร็จอยู่ในตนเอง สื่อเพื่อส่งเสริมบทบาทของภาคประชาชนและกลุ่มการรวมตัวกันของประชาชนในชุมชน สื่อเป็นเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า และสื่อเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสื่อรูปแบบต่างๆมีแนวการพิจารณาแตกต่างกันออกไปในการเลือกดำเนินการนั้น ควรมุ่งเน้นการพัฒนาการจัดการความเป็นส่วนรวมและการปฏิบัติการทางสื่อเพื่อมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพในขอบเขตต่างๆที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว โดยเน้นสื่อราคาถูกใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ตลอดจนการใช้ภูมิปัญญา เทคโนโลยี และทรัพยากรในท้องถิ่น ผสมผสานการใช้เทคโนโลยีและวิทยาการจากภายนอกที่ก้าวหน้าอย่างเหมาะสม รวมทั้งพัฒนาสื่อให้มีคุณภาพครอบคลุมทั้งความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ประหยัด ความมีศิลปะและสุนทรียภาพ การสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างเสริมศักยภาพการบริหารจัดการของชุมชน ในการพัฒนาสื่อเพื่อรณรงค์การเลิกบุหรี่ในชุมชน มีขั้นตอนที่ผสมผสานกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน เพื่อให้ได้สื่อที่สะท้อนความจำเป็นของชุมชนและ

มีนัยยะต่อการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อก่อเกิดองค์กรและเครือข่ายการจัดการความเป็นส่วนรวมที่เข้มแข็ง สามารถดำเนินการด้านสื่อและปฏิบัติการเชิงสังคมทางสื่อด้วยตนเองต่อไปได้ในระยะยาว เครือข่ายวิชาชีพเวชนิทัศน์ เป็นแหล่งทรัพยากรและความเชี่ยวชาญด้านสื่อเพื่อทำให้การสื่อสารด้านการแพทย์และด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้อง บุหรี่และสุขภาพ มีความง่ายและส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้เพื่อนำไปปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของ ชุมชนและประชาชนทั่วไป ซึ่งในการพัฒนาสื่อเพื่อการรณรงค์เลิกบุหรี่ในชุมชน ของชุมชน โดยชุมชน และ เพื่อการบรรลุจุดหมายที่ต้องการของชุมชนนั้น จะต้องทำงานข้อมูลและทำงานความคิดโดยเรียนรู้ผสมผสาน ที่สำคัญคือ ข้อมูลด้านเนื้อหา ข้อมูลชุมชน ข้อมูลในการวิเคราะห์และพิจารณาสื่อที่เหมาะสม การพัฒนาสื่อ มีการดำเนินการหลายขั้นตอน และผสมผสานทั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและรูปแบบทางวิชาการ ที่เหมาะสม พัฒนาแนวคิด ภาพร่างความคิด การทำความเข้าใจให้เป็นรูปธรรมที่รวบรวมข้อมูลทำการปรับปรุง แก้ไขได้ เช่น การทำภาพสตอรี่บอร์ด การทำภาพฉายความคิด การทำหุ่นจำลอง การเสกซ์ภาพต้นแบบ จากนั้น จึงพัฒนาสื่อต้นแบบ ทดลองใช้และปรับปรุงให้ได้คุณภาพสื่อตามที่ต้องการแล้วจึงดำเนินการผลิต เผยแพร่ แก่ผู้ใช้และกลุ่มเป้าหมายในชุมชน ติดตามประเมินผลโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ สะสมองค์ความรู้จากการ ปฏิบัติ สร้างบทเรียนและสะท้อนกลับสู่การวางแผน เพื่อยกระดับการพัฒนาสื่อเพื่อการรณรงค์เลิกบุหรี่ ในชุมชนให้พอเพียงและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ต่อไป.

บรรณานุกรมและเอกสารอ้างอิง

- [๑][๓] Gebbie Kristine, Rosenstock Linda and Hernandez Lyla M. Editor. (2003) **Who Will Keep the Public Healthy? : Educating Public Health Professionals for 21st Century**. Institute of Medicine of National Academies. Washington, D.C. The National Academies Press. (72-78)
- [๒] กองสุขศึกษา (๒๕๕๑) **แนวทางการดำเนินงานการสื่อสารด้านสุขภาพในชุมชน** โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (๒-๖)
- [๔] http://www.willatworklearning.com/2006/05/people_remember.html (เมื่อ 25 เมษายน 2553)
- [๕] การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ บทบาทเครือข่ายวิชาชีพเวชนิทัศน์กับเครือข่ายวิชาชีพเทคโนโลยีการศึกษา แพทยศาสตร์ ครั้งที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๑๕-๒๐ เมษายน ๒๕๕๓ ณ โรงแรมรอยัลปรีตส์เซส ถนน หลานหลวง เขตป้อมปราบ กรุงเทพมหานคร
- [๖] การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ บทบาทเครือข่ายวิชาชีพเวชนิทัศน์กับเครือข่ายวิชาชีพเทคโนโลยีการศึกษา แพทยศาสตร์ ครั้งที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๑๖-๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ณ โรงแรมรอยัลปรีตส์เซส ถนน หลานหลวง เขตป้อมปราบ กรุงเทพมหานคร